

تجار محله

فساد • ستیزی و • ابتکار عمل

نشریه اطلاع رسانی رویدادهای
بین المللی مبارزه با فساد
سازمان بازرسی کل کشور
سال اول - شماره ۳ - زمستان ۱۴۰۱

شبکه های غیررسمی
و مبارزه با فساد

ملاحظات در زمینه قانون گذاری
محافظت از افشاگران

فطرت

پرهزینه ترین جام جهانی تاریخ زیر سایه فساد

سازوکارهای نوین
اعلام دارایی

آموزش درستکاری
به کودکان (بخش دوم)

۳۵

۳۱

فهرست مطالب

- ۳ سخن سردبیر
- ۴ اخبار و تحولات بین‌المللی
- ۷ اتحاد جهانی علیه فساد بیست ساله شد
- ۹ شبکه‌های غیررسمی و مبارزه با فساد
- ۱۱ ملاحظات در زمینه قانون‌گذاری محافظت از افشاگران
- ۱۳ پیمان درستکاری: ابزاری برای نظارت بر پروژه‌های عمرانی در اتحادیه اروپا
- ۱۵ فساد در بخش کشاورزی
- ۱۸ معرفی مؤسسه حکمرانی بازل
- ۲۰ قطرگیت: پرهزینه‌ترین جام جهانی تاریخ زیرسایه فساد
- ۲۵ سازوکارهای نوین اعلام‌داری
- ۲۷ حمایت از گزارشگران فساد: مصادیقی از شرکت‌های بزرگ
- ۲۹ کنترل‌های داخلی و مبارزه با فساد

بیتا، فردا، روز، بخت‌شناسی و مهرگان

تجارب ملل

فساد • ستیزی • ابتکار عمل

نشریه اطلاع‌رسانی رویدادهای بین‌المللی مبارزه با فساد سازمان بازرسی کل کشور - سال اول - شماره ۳ - زمستان ۱۴۰۱

• صاحب امتیاز: انتشارات سازمان بازرسی کل کشور
 • سردبیر: رضا باقریان
 • دبیر تحریریه: محمدجواد حق‌شناس
 • هیئت تحریریه: غلامحسین همایونی، محمود مهدوی‌فر و آرش فرهودی
 • ویراستار: آمنه کاشانی‌موند
 • طراحی گرافیک و صفحه‌آرایی: علی ساریان‌نژاد

• تلفن دفتر نشریه: ۰۲۱ - ۶۱۳۶۳۰۹۴ - ۶۱۳۶۲۷۰۱
 • نشانی: تهران، خیابان آیت الله طالقانی، تقاطع خیابان شهید سپهبد قرنی، سازمان بازرسی کل کشور، مرکز آموزش و پژوهش‌های سلامت اداری و مبارزه با فساد
 • پست الکترونیک: bazrasi.research@136.ir

- ۳۱ آموزش درستکاری به کودکان (بخش دوم)
- ۳۴ معرفی سازمان مشارکت دولت باز
- ۳۵ اهداف و اصول نظام گزارشگری داخلی
- ۳۸ معرفی کتاب قوانین شفافیت در عمل: یک دیدگاه اروپایی

سخن سردبیر

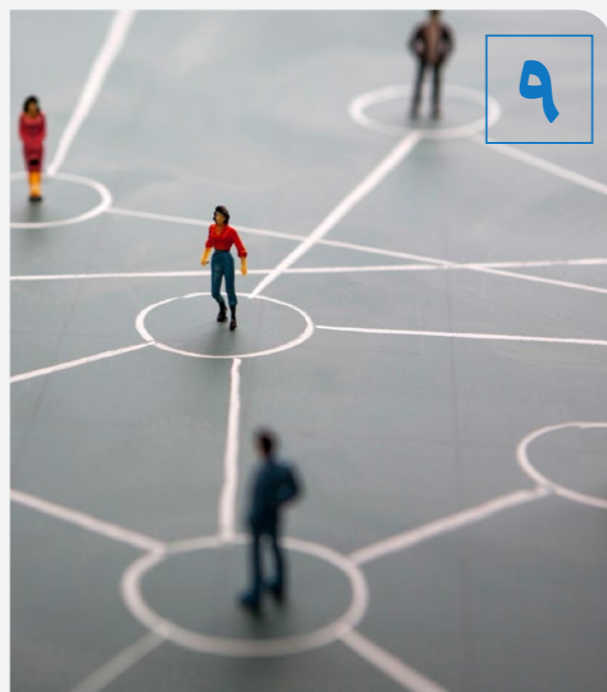
❖ فساد پدیده‌ای پیچیده و چندبعدی است که موفقیت در مبارزه با آن مستلزم شناسایی تجربیات سایر کشورها در این زمینه است. نگاهی کوتاه به دلایل شکست سیاست‌های مبارزه با فساد در جهان نشان می‌دهد عدم بهره‌گیری از تجربه‌های دیگران و تأکید بر سیاست‌های شکست‌خورده قبلی، نقش مهمی در این زمینه داشته است.

با توجه به اهمیت این موضوع، مرکز آموزش و پژوهش‌های سلامت اداری و مبارزه با فساد، چندی است اقدام به راه‌اندازی مجله‌ای با عنوان «تجارب ملل»؛ فسادستیزی و ابتکار عمل» نموده است که پیش‌تر، دو شماره از این مجله تقدیم مخاطبان و همکاران گرامی گردیده است. محتوای این مجله همان‌طور که از نام آن مشهود است به معرفی تجارب سایر کشورها و مؤسسات و نهاد‌های بین‌المللی ضد فساد در جهت بومی‌سازی و بهره‌برداری از آن‌ها در کشور اختصاص دارد. علاوه بر این، برای اطلاع‌رسانی و ارتقای آگاهی‌های عمومی درباره رویدادهای مرتبط با فساد و آثار علمی منتشر شده در این زمینه در سطح جهان، بخش‌هایی از مجله به طرح اخبار و رویدادها و معرفی کتاب اختصاص یافته است.

در بخش نخست شماره سوم این مجله همچون شماره‌های گذشته برخی از جدیدترین رویدادها و تحولات مربوط به فساد در سطح جهان ارائه شده است. سپس با توجه به تقارن این شماره با روز جهانی مبارزه با فساد ضمن پرداختن به این موضوع پیام‌های مدیران سازمان ملل متحد شامل پیام مدیر اجرایی دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد و پیام مدیر برنامه توسعه سازمان ملل متحد ارائه شده است. شبکه‌های غیررسمی

و نقش آن‌ها در مبارزه با فساد عنوان بعدی این شماره است و در بخش بعدی به موضوع محافظت از افشاگران و ملاحظات قانون‌گذاری در این زمینه پرداخته شده است. پیمان درستکاری و نقش آن در پروژه‌های عمرانی اتحادیه اروپا و فساد در بخش کشاورزی موضوعات بعدی این شماره را به خود اختصاص داده‌اند. در ادامه، مؤسسه حکمرانی بازل به عنوان یکی از مؤسسات مشهور در مبارزه با فساد در سطح جهان معرفی شده است. پرونده ویژه این شماره به رسوایی قطرگیت اختصاص دارد و در ادامه این شماره، سازوکارهای نوین اعلام‌داری مستولان دولتی به عنوان یکی از ابزارهای مهم مبارزه با فساد معرفی شده و سپس مصادیقی از حمایت از افشاگران در پرونده‌های مهم فساد در سطح جهان بیان شده است. کنترل‌های داخلی و نقش آن در مبارزه با فساد موضوع بعدی این شماره است و در ادامه بخش دوم آموزش درستکاری به کودکان که به کشور برزیل اختصاص دارد معرفی شده است. معرفی سازمان مشارکت دولت باز و اهداف و اصول نظام گزارشگری داخلی دیگر عناوین این شماره هستند. در نهایت در بخش پایانی که به معرفی کتاب اختصاص دارد، کتاب قوانین شفافیت در عمل: یک دیدگاه اروپایی از مجموعه انتشارات پالگریو انتخاب و معرفی شده است. مرکز آموزش و پژوهش‌های سلامت اداری و مبارزه با فساد ضمن استقبال از دیدگاه‌ها و پیشنهادهای پژوهشگران و همکاران گرامی، امیدوار است که انتشار این مجله، در ارائه دیدگاه‌هایی نو، به پرچم‌داران پیشگیری و مبارزه با فساد، نقش آفرین باشد.

رضا باقریان
زمستان ۱۴۰۱

۹

۲۰

وزیر دارایی آلمان متهم به فساد مالی شد

روزنامه «تاگز اشپیگل» گزارش داده است که کریستین لیندنر وزیر دارایی آلمان به ظن فساد تحت بازجویی قرار دارد. رهبر حزب حاکم FDP مظنون به گرفتن رشوه از یک بانک خصوصی در شهر کالسروهه است که برای خرید ویلا در برلین به او وام داده است. کریستین لیندنر ممکن است با تحقیقات فساد و اتهام تضاد منافع مواجه شود و دفتر دادستانی برلین در حال بررسی امکان لغو مصونیت پارلمانی وی و آغاز تحقیقات درباره ارتباط شخصی احتمالی او با بی.بی.بانک^۲ است. سال گذشته لیندنر پس از دریافت وام برای منزل خود در این بانک سخنرانی کرد. براساس این گزارش، لیندنر در ژانویه ۲۰۲۱ ملکی را در برلین به قیمت ۱ میلیون و ۶۵۰ هزار یورو خریداری و برای پوشش هزینه‌های خرید و بازسازی آن وامی به ارزش ۲ میلیون و ۳۵۰ هزار یورو دریافت کرد. وی در ژوئن ۲۰۲۲، اندکی قبل از اخذ وام ویدیویی سه دقیقه‌ای تهیه کرد تا در مراسم صدسالگی بانک آلمانی پخش شود.

1- <https://tvworld.com/65557160>
2- BBBBank

بحران فساد مالی در اوکراین

در گرماگرم جنگ روسیه و اوکراین، افشای فساد مالی در دو وزارتخانه مهم دولت کی‌یف جنجال برانگیز شده و رئیس جمهوری این کشور را وادار ساخته تا وعده برخورد فوری با تخلفات مذکور را بدهد. براساس گزارش نشریه پولیتیکو، الکسی رزنیکوف، وزیر دفاع اوکراین و یکی از چهره‌های برجسته این کشور در جنگ با روسیه اکنون در جبهه داخلی مورد انتقاد قرار گرفته است. به نوشته این نشریه، دو تحقیق در مورد سودجویی در امور مرتبط با جنگ به شدت جامعه اوکراین را تکان داده است. پرونده نخست به فساد در وزارت دفاع و مربوط به قرارداد تأمین جیره نظامی است. تقریباً همزمان، معاون وزیر زیرساخت در پرونده دوم که مرتبط با خرید ژنراتورهای برق می‌شود، برکنار شده است. اداره ملی مبارزه با فساد اوکراین گفته که در حال بررسی هر دو موضوع است.

3- <https://www.politico.eu>

پرونده قطرگیت در انتظار افشای‌های جدید

تحقیقات درباره قطرگیت که پارلمان اروپا را فرا گرفته، دستخوش تغییری جدید شده است و انتظار می‌رود افشای‌های جدید، روند تحقیقات را تسریع کرده و مظنونان بیشتری پیدا کند. به نقل از خبرگزاری فرانسه، تغییر جدید در پرونده قطرگیت بعد از آن رخ داد که یکی از مظنونان اصلی این رسوایی اعلام کرد با مقام‌های بلژیکی همکاری خواهد کرد. براساس این گزارش، در حمله مقام‌های بلژیکی در ۹ دسامبر ۲۰۲۲، به ۱۹ ساختمان در بروکسل پیرآنتونیو پانزری، عضو سابق پارلمان ایتالیا، یکی از نخستین کسانی بود که به دلیل مظنون بودن به ارتکاب فساد در بالاترین کرسی دموکراسی اروپایی دستگیر شد. پانزری در این هفته به طور غیرمنتظره اعلام آمادگی کرد که با تحقیقات پلیس بلژیک همکاری می‌کند و آنچه را که در مورد اتهامات فساد، پولشویی و جرایم سازمان یافته در میان اعضای پارلمان، دستیاران و لابی‌گران پارلمان اروپا می‌داند، افشا خواهد کرد. افشای‌های پانزری همچنین تأثیر انکارناپذیری بر سه مظنون اصلی دیگر این پرونده خواهد داشت. او ا کایلی یکی از معاونان رئیس پارلمان اروپا و فرانچسکو جورجی، شریک زندگی او و دستیار پارلمانی یک نماینده ایتالیایی پارلمان اروپا و نیکولو فیگاتا تالامانکا، دبیرکل ایتالیایی سازمان غیردولتی «بدون عدالت صلحی وجود ندارد».

این سه نفر به همراه پانزری از زمان دستگیری به اتهاماتی از جمله مشارکت در یک سازمان جنایی، فساد مالی و پولشویی در بازداشت به سر می‌برند. اتهام اصلی این چهار مظنون کلیدی و شبکه‌ای از دیگر نقش آفرینان در این پرونده، این است که به منظور اعمال نفوذ سیاسی، مقادیر هنگفتی پول نقد از کشورهای قطر و مراکش دریافت کرده‌اند. این دو کشور قاطعانه این اتهامات را رد می‌کنند.

4- <https://www.irna.ir/news/85005836/>

بازداشت ده‌ها تن از مقامات سعودی به اتهام فساد

عربستان سعودی ۱۲۷ نفر مقام و کارمند دولتی را به اتهام رشوه، جعل و پولشویی بازداشت کرد. سازمان موسوم به کنترل و مبارزه با فساد عربستان (نزاهه) به تازگی از بازداشت این تعداد مقام سعودی به اتهام فساد خبر داد. این بازداشت‌ها به دنبال ۵۲۷۹ بازرسی طی ماه‌های گذشته است و افراد بازداشت شده شامل مقامات و کارمندان وزارتخانه‌های دفاع، کشور، بهداشت، دادگستری، آموزش و پرورش، امور روستایی و مسکن می‌باشند.

5- <https://www.gulf-insider.com>

اتحاد جهانی علیه فساد بیست ساله شد

❖ در ۱۳ اکتبر ۲۰۰۳ (نهم آبان ۱۳۸۲) مجمع عمومی سازمان ملل متحد طی قطعنامه ۵۸/۴ کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با فساد را تصویب کرد و از دبیرکل درخواست نمود که دفتر سازمان ملل متحد در مبارزه با مواد مخدر و جرم (UNODC) را به عنوان دبیرخانه کنفرانس کشورهای عضو کنوانسیون تعیین کند. از آن زمان تاکنون، ۱۸۸ کشور و منطقه به کنوانسیون مبارزه با فساد پیوسته اند که نشان می‌دهد دولت‌ها حکمرانی خوب و پاسخگویی را ارزشی جهانی می‌دانند.

پیام‌های مدیران سازمان ملل به مناسبت روز جهانی مبارزه با فساد

به لحاظ اهمیت مبارزه با فساد به‌ویژه در سال جاری که مصادف با بیستمین سال تصویب کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل متحد می‌باشد، مقامات مرتبط در سازمان ملل پیام‌هایی صادر نموده‌اند.

۱- پیام مدیر اجرایی دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد (UNODC)

فساد امنیت ما را تهدید می‌کند؛ جرایم سازمان یافته را هدایت می‌کند؛ اقتصاد ما را ویران می‌کند؛ فرصت‌های توسعه را از بین می‌برد و مردم را در چرخه‌های نابرابری و فقر گرفتار می‌کند. در روز جهانی مبارزه با فساد، و هر روز، همه ما می‌توانیم و باید برای جلوگیری از فساد اقدام کنیم زیرا جوامع ما در حال از دست دادن تریلیون‌ها دلار و فرصت‌های بی‌شماری هستند. از آنجایی که با عدم اطمینان مالی فزاینده، تشدید درگیری‌ها و بلایای آب و هوایی مواجه هستیم، پایان دادن به فساد بیش از هر زمان دیگری مهم است. امسال اولین مرکز منطقه‌ای «ضد فساد» خود را در آفریقا و آمریکای لاتین ایجاد کردیم تا کمک و تخصص خود را به نقطه تحویل نزدیک‌تر کنیم. ما همکاری فرامرزی خود را از طریق شبکه GLOBE با عضویت ۱۲۷ نهاد از ۶۹ کشور افزایش

ممل متحد علیه فساد و علل ناکامی در این زمینه را مشخص می‌سازد. لازم به ذکر است همچنان کشورهای وجود دارند که به‌رغم عضویت در سازمان ملل متحد، تاکنون به کنوانسیون مبارزه با فساد پیوسته‌اند؛ این کشورها عبارت‌اند از: آندورا، باربادوس، اریتره، موناکو، کره شمالی، سنت کیتس، سنت وینسنت و گرنادین، سان مارینو و سوریه.

روز جهانی مبارزه با فساد ۲۰۲۲

امسال، روز جهانی مبارزه با فساد به دلیل تقارن آن با بیستمین سالگرد تصویب کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با فساد، مورد توجه خاص مقامات ذی‌ربط در سازمان ملل و کشورهای عضو قرار گرفته و بهانه‌ای برای بررسی و تحلیل عملکرد کنوانسیون در دو دهه گذشته بوده است.

شعار امسال روز جهانی مبارزه با فساد «بیست سالگی کنوانسیون؛ اتحاد جهان علیه فساد» انتخاب شده است. روز جهانی مبارزه با فساد، به ما یادآوری می‌کند که این کنوانسیون و ارزش‌هایی که ترویج می‌کند بیش از هر زمان دیگری اهمیت دارد. اما آمار وضعیت فعلی در جهان چندان امیدوارکننده نیست. مطابق آخرین داده‌های شاخص ادراک فساد که توسط سازمان شفافیت بین‌الملل ارائه شده است، میانگین جهانی ادراک فساد برای دهمین سال متوالی بدون تغییر باقی ماند که این میانگین تنها ۴۳٪ از ۱۰ امتیاز بوده است. به‌رغم تعهدات متعدد کشورهای برای بهبود وضعیت سلامت اداری و مبارزه با فساد، ۱۳۱ کشور هیچ پیشرفت قابل توجهی در برابر فساد در دهه گذشته نداشته‌اند. امتیاز دو سوم کشورهای کمتر از ۵۰ است که نشان می‌دهد فساد در آن‌ها جدی است. ضمن آنکه ۲۷ کشور در پایین‌ترین امتیاز خود قرار دارند. همه این‌ها لزوم بررسی میزان تأثیر نحوه اجرای کنوانسیون سازمان

مقام ارشد دفتر امانوئل مکرون به تضاد منافع متهم شده است

این اقدام علیه الکسیس کولر، که یکی از قدرتمندترین پست‌های فرانسه را به عنوان دبیرکل کاخ الیزه برعهده دارد، ساعاتی پس از آن صورت گرفت که یکی دیگر از متحدان رئیس‌جمهور فرانسه یعنی اریک دوپین مورتی وزیر دادگستری فرانسه متهم شده است از قدرت، برای تسویه حساب با قضاتی سوءاستفاده کرده است که در زمانی که او در کسوت وکالت فعالیت داشته با او مخالف بوده‌اند. کولر به ارتباط حرفه‌ای و خانوادگی خود با شرکت کشتیرانی مدیترانه‌ای ایتالیایی - سوئیسی (MSC) که با آن همکاری داشت، متهم شده است. دفتر دادستانی مالی فرانسه با تأیید این خبر اعلام کرده که این اتهام ۲۳ سپتامبر مطرح شده است. کولر «هرگونه تخلف» را رد کرده است. رئیس سابق دفتر مکرون که سابقه تصدی وزارت اقتصاد و دارایی را کارنامه خود دارد در سال ۲۰۱۸ نیز با شکایت مجمع ضد فساد آنتی‌کور^۷ به اقدام غیرقانونی در جهت منافع، اعمال نفوذ و فساد منفعله متهم شده بود.

6- <https://www.theguardian.com/world/2022/oct/04>
7- Anticor

اعلام جنگ گسترده علیه فساد در عراق توسط السوداني^۸

محمد شیاع السوداني نخست‌وزیر عراق تصمیم گرفته است که وارد «محدوده ممنوعه» فساد شود؛ جایی که انتظار می‌رود رازهای متعدد سربزه‌مهر از آن بیرون بیاید.

چند ماه پیش، نیروهای امنیتی عراق در فرودگاه بغداد یکی از عوامل پرونده قرارداد یا «سرقت قرن» را پیش از پرواز با هواپیمایی خصوصی به مقصد ترکیه دستگیر کردند. نام فرد دستگیر شده در ارتباط با پرونده مذکور «نور زهیر جاسم» ذکر شده است؛ پرونده‌ای که در آن حدود ۳.۷ تریلیون دینار عراقی معادل حدود ۲.۵ میلیارد دلار از محل مالیات‌های بانک «الرافدین» عراق، اختلاس و در قالب ۲۴۷ چک از طریق ۵ شرکت به پول نقد تبدیل شده است.

در همین حال، سازمان دولتی «پاک‌دستی» عراق در بیانیه‌ای اعلام کرده است که متهم، مدیرعامل یک شرکت خدمات نفتی است؛ یکی از متهمان پرونده‌ای که گفته می‌شود ۵ شرکت دیگر در آن دست داشته‌اند. دستگاه قضایی عراق تاکنون به اظهارات تعدادی از مسئولین سازمان مالیاتی عراق درباره این پرونده گوش داده و قرار بازداشت مالکان شرکت را صادر کرده است. سازمان پاک‌دستی عراق در چند ماه پیش نیز از صدور ۴۶ حکم بازداشت و احضار برای مقامات بلندپایه در ارتباط با شبهات فساد خبر داد. این احکام برای دو نماینده کنونی مجلس، یک وزیر، سه وزیر اسبق، یک معاون وزیر کنونی، یک استاندار فعلی، پنج استاندار پیشین، چهار عضو شورای استاندارای سابق، ۱۰ مدیرکل کنونی، نه مدیرکل قبلی و پنج مدیرکل اسبق صادر شده است.

8- <https://www.ima.ir/news/84944333/>

داده‌ایم و با بانک جهانی برای تقویت تلاش‌های بازیابی دارایی در سراسر جهان همکاری کرده‌ایم. در مواقع اضطراری، وجود پادمان‌های ضد فساد بسیار مهم است. پاسخ به کووید-۱۹ و تلاش‌های بازیابی نشان داد که با مقادیر قابل توجهی پول، خطرات قابل توجهی وجود دارد. تلاش‌های ضد فساد برای حفاظت از منابع مالی آب‌وهوا و اطمینان از اینکه گذار سبز توسط اقدامات فاسد تضعیف نمی‌شود، ضروری خواهد بود.

جوانان و کودکان بیشترین آسیب‌پذیری را در برابر فساد دارند. تقویت آموزش مبارزه با فساد در کار ما برای اتصال، مشارکت و توانمندسازی نسل‌های بعدی نقش اساسی دارد. این شامل تلاش برای محافظت از ورزش در برابر فساد است. ما به عنوان نخبگان کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه فساد، از بیش از ۱۸۵ کشور برای همکاری و اقدام برای مبارزه با فساد حمایت می‌کنیم. سال آینده، کنوانسیون بیستمین سالگرد تأسیس خود را جشن می‌گیرد. این فرصتی است برای دو برابر کردن تلاش‌های جهانی برای مقابله با فساد و تضمین یکپارچگی، فراتر از مرزها و در سراسر جهان.

۲- پیام مدیر برنامه توسعه سازمان ملل متحد (UNDP)

در هر گوشه از جهان، سازمان ملل متحد و شرکای ما با جوامع برای پیشبرد اهداف جهانی کار می‌کنند - طرحی برای رسیدگی به چالش‌های مشترک ما، از مقابله با فقر و گرسنگی تا پیشبرد برابری جنسیتی و مقابله با بحران آب و هوایی فزاینده. با این حال این نردبان که

با اتحاد در برابر فساد، می‌توانیم اطمینان حاصل کنیم که نردبان ما به سوی دنیایی بهتر، تزلزل‌ناپذیر است.

به سوی دنیایی بهتر است با وجود فساد از زیر پای ماکشیده می‌شود. از بسیاری جهات، تلاش‌های جهانی برای مقابله با فساد به بین بست رسیده است. تخمین زده شده است که ۱۳۱ کشور در دهه گذشته هیچ پیشرفت قابل توجهی در برابر فساد نداشته‌اند.

هزینه فساد سالانه بالغ بر ۲٫۶ تریلیون دلار است، بودجه‌ای که از نیازهای حیاتی گرفته می‌شود. برای در نظر گرفتن اهمیت این موضوع خوب است بدانید که تخمین زده می‌شود که پایان دادن به گرسنگی در جهان تا سال ۲۰۳۰ سالانه ۴۰ میلیارد دلار هزینه دارد. این بدان معناست که مردم نمی‌توانند به مراقبت‌های بهداشتی نجات‌دهنده مانند واکسن کووید-۱۹ دسترسی داشته باشند یا کودکان نمی‌توانند آموزش باکیفیتی دریافت کنند. فساد نه تنها به دنبال تعارض منافع پدیدار می‌شود، بلکه اغلب یکی از علل اصلی آن است. این امر با تضعیف حاکمیت قانون، تشدید فقر، تسهیل استفاده غیرقانونی از منابع و تأمین مالی برای درگیری‌های مسلحانه، به درگیری دامن می‌زند و فرآیندهای صلح را مهار می‌کند. از آنجایی که برنامه توسعه سازمان ملل متحد با کشورهای و جوامع برای ایجاد راه‌حل‌های توسعه مورد نیاز همکاری می‌کند، مبارزه با فساد یک اصل است که در همه کارهای ما نهفته است. این شامل حمایت از حدود ۵۰ کشور برای اتخاذ تدابیر جدید برای مقابله مستقیم با این معضل است که به طور فزاینده‌ای از قدرت فناوری و نوآوری دیجیتال استفاده می‌کند. به عنوان مثال، در نیجریه و تانزانیا، برنامه توسعه سازمان ملل متحد در حال اصلاح تدارکات بهداشت عمومی با قراردادهای باز مبتنی بر فناوری و نظارت است. یا منطقه آسیا و اقیانوسیه را در نظر بگیرید، جایی که برنامه توسعه ملل متحد با دولت‌ها و بخش خصوصی در زمینه‌های کلیدی مانند بهبود شفافیت در تدارکات عمومی، که ۲۰ درصد از تولید ناخالص داخلی منطقه را تشکیل می‌دهد، همکاری می‌کند. به عنوان یک سازمان، برنامه توسعه ملل متحد در برابر تقلب و فساد آن‌گونه که در خط‌مشی مبارزه با تقلب ما بیان شده است، تحمل صفر دارد. ما تلاش می‌کنیم اطمینان حاصل کنیم هر دلاری که هزینه می‌شود صرف

فعالیت‌های توسعه شده و در عین حال نقش برنامه توسعه سازمان ملل متحد را به عنوان یک شریک قابل اعتماد در دستیابی نتایج توسعه تقویت می‌کنیم. هدف برنامه توسعه ملل متحد بهبود مستمر شفافیت و پاسخگویی، از جمله با حمایت از ارزیابی‌های مستقل، سیستم‌های نظارتی و ممیزی است. این برنامه‌ها در منابعی مانند open.undp.org منعکس و ارائه شده است که دسترسی عمومی به داده‌های بیش از ۱۰۰۰۰ پروژه برنامه توسعه سازمان ملل متحد در سراسر جهان را فراهم می‌کند. بیانیه سیاسی اولین نشست ویژه مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سال ۲۰۲۱ اهمیت جریان اصلی شفافیت و مبارزه با فساد را به عنوان یک توانمندساز مقطعی برای برنامه توسعه گسترده‌تر به رسمیت می‌شناسد. در واقع، همان‌طور که کشورها و جوامع به دنبال تأمین مالی آینده مورد نظرشان هستند (از مبارزه با بحران آب‌وهوا و گسترش دسترسی تغییردهنده زندگی به انرژی‌های تجدیدپذیر پاک برای میلیون‌ها نفر تا بازسازی اکوسیستم‌ها و تنوع زیستی سیاره ما و تقویت صلح)، جامعه جهانی باید اطمینان حاصل کند که منابع مالی به چنین مناطق حساسی رسیده و به دلیل فساد از بین نمی‌رود. این وظیفه همه و در همه جا (از دولت‌ها، سازمان‌های بین‌المللی و جامعه مدنی گرفته تا جوانان و همه افراد) است که با این جنایتی که مسیرهای توسعه جوامع را مسدود می‌کند، مقابله کنند. با اتحاد در برابر فساد، می‌توانیم اطمینان حاصل کنیم که نردبان ما به سوی دنیایی بهتر، تزلزل‌ناپذیر است.

شبکه‌های غیر رسمی و مبارزه با فساد

❖ یکی از مهم‌ترین دلایل گسترش فساد اداری و عدم موفقیت در مبارزه با آن، برخورد با افراد فاسد به جای ساختارها و شبکه‌های ناسالم است. از این رو، چندی است موضوع شبکه‌های غیر رسمی به عنوان یکی از عوامل بروز و گسترش فساد، جایگاه مهمی در تحقیقات مربوط به فساد را به خود اختصاص داده است. مؤسسه حکمرانی بازل از جمله مراکز تحقیقاتی در سطح جهان است که به این موضوع پرداخته است. راهنمای سریع از جمله گزارش‌های مفید این مؤسسه است که در موضوعات مختلف مرتبط با فساد و نحوه برخورد با آن منتشر می‌شود. «شبکه‌های غیر رسمی و مبارزه با فساد»، عنوان یکی از این گزارش‌ها است که در این فرصت به معرفی آن می‌پردازیم.

گزارش با این سؤال شروع می‌شود که چرا بسیاری از کشورها با وجود سال‌ها سرمایه‌گذاری در برنامه‌های ضد فساد و حتی داشتن قوانین، مقررات و نهادهای مورد نیاز هنوز با سطوح بالایی از فساد دست و پنجه نرم می‌کنند؟ به اعتقاد نویسنده یکی از دلایل مهم این موضوع، تمرکز قوانین و سیاست‌های مبارزه با فساد بر افراد به جای شبکه‌های فساد است. تحقیقات

1- Quick Guide

نشان می‌دهد که سطح بالای فساد به ندرت نتیجه رفتار فردی است و بیشتر ناشی از هنجارهای اجتماعی و فعالیت‌های گروهی شبکه‌های غیر رسمی سازماندهی شده و انعطاف‌پذیر است. رفتار این افراد به عنوان یک گروه، فساد را تثبیت می‌کند و مانع از تلاش برای اصلاح می‌شود.

«شبکه غیر رسمی»^۲ در حوزه فساد به چه معناست؟

منظور از شبکه غیر رسمی، شبکه‌هایی از افراد و گروه‌هاست که به طور غیر رسمی بسیج شده و توزیع مجدد دسترسی به منابع عمومی یا تسهیل رفتارهای فاسد و مجرمانه را انجام می‌دهند. اصطلاح «غیر رسمی» شامل انبوهی از پدیده‌های اجتماعی و فرهنگی است و قوانین نانوشته و شیوه‌های پنهانی را توصیف می‌کند که اعضای یک شبکه خاص به طور ضمنی درک می‌کنند و برای حل مشکلات و دستیابی به اهداف خاص از آن‌ها استفاده می‌کنند. شبکه‌های جنایتکار، نوعی شبکه غیر رسمی هستند، زیرا افراد و گروه‌های در سایه را در بر می‌گیرد که به دنبال اهداف مجرمانه هستند.

2- informal network

شبکه‌های غیررسمی که دارای پیوندها و روابط قوی اما انعطاف‌پذیر بین افراد هستند، در برابر تغییر و آسیب‌ها سازگار و منعطف می‌باشند. آن‌ها در برابر تلاش افراد برای شکست دادن یا خنثی‌سازی‌شان مقاومت می‌کنند و به سرعت تکامل می‌یابند تا با شرایط جدید سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فناوری سازگار شوند. این موضوع هم‌دوره شبکه‌های نخبگان سیاسی و تجاری و هم‌دوره شبکه جنایتکاران سازمان‌یافته صادق است.

شبکه‌های غیررسمی می‌توانند مزایایی به همراه داشته باشند اما برای چه کسی؟

شبکه‌های غیررسمی را می‌توان در همه جوامع و در بسیاری از حوزه‌های مختلف یافت. در برخی زمینه‌ها، آن‌ها می‌توانند تعاملات و تأثیرات اجتماعی مثبتی ایجاد کنند. از افزایش مشارکت مدنی در حیات سیاسی گرفته تا همکاری بین سهامداران در زمینه کسب‌وکار. اما شبکه‌های غیررسمی می‌توانند بعد تاریک‌تری نیز داشته باشند، که به موجب آن مزایا منحصراً برای اشخاص زیر که در شبکه حضور دارند، در نظر گرفته می‌شود:

- **برای شهروندان**، ایجاد شبکه‌های غیررسمی می‌تواند کمک کند تا به خدمات عمومی یا فرصت‌های شغلی دسترسی پیدا کنند که در غیر این صورت از آن محروم می‌شوند. به عنوان مثال، تحقیقات اخیر در مورد نقش شبکه‌های غیررسمی در شرق آفریقا در برنام‌ه شواهد مبارزه با فساد سازمان‌دستکاری جهانی^۳ نشان می‌دهد که شهروندان نه تنها برای حل مشکلات روزمره (مثلاً دریافت گواهینامه رانندگی)، بلکه برای گسترش و ترویج شبکه‌های خود در یک دوره طولانی‌تر، رشوه می‌پردازند. این موضوع، نشان می‌دهد شهروندان انتظار دارند در آینده مزایای بیشتری از شبکه به دست آورند.
- **برای نخبگان سیاسی**، شبکه‌ها می‌توانند به پیروزی و حفظ قدرت سیاسی کمک کنند. ایجاد شبکه‌های غیررسمی به پادشاه دادن به حامیان، ایجاد شکاف بین مخالفان و جمع‌آوری منابع و اطلاعات کمک می‌کند و در نتیجه عمر رژیم را افزایش می‌دهد.

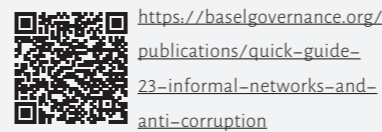
شبکه‌های حمایتی را می‌توان برای کسب آرا فعال کرد. علاوه بر این، شبکه‌های غیررسمی، سیاستمداران قدرتمند را با اقوام، دوستان و آشنایان مرتبط می‌سازند که می‌توانند به آن‌ها کمک کنند تا با خیالی آسوده درآمدهای غیرقانونی فساد را مدیریت و پولشویی کنند. تجزیه و تحلیل پرونده فساد و پولشویی مربوط به شرکت ساختمانی اودبرخت^۴ و رئیس‌جمهور سابق پرو، آلخاندرو تولدو^۵، این نوع شبکه غیررسمی را به وضوح نشان می‌دهد.

- **برای افراد تجاری**، شبکه‌های غیررسمی شامل شخصیت‌های سیاسی قدرتمند، امکان دسترسی به قراردادهای سودآور دولتی، معافیت‌های مالیاتی («ویژه») و سایر مزایای مالی را فراهم می‌کنند. گاهی اوقات کارآفرینان شبکه‌های خود را با حمایت از سیاستمداران الهام‌بخش ایجاد می‌کنند که در صورت موفقیت، موظف هستند از اختیارات تصمیم‌گیری خود برای مراقبت از منافع حامیان مالی خود استفاده کنند.

مداخلات ضد فساد باید شبکه‌ها را هدف قرار دهد، نه فقط افراد را

شبکه‌های اجتماعی به ما کمک می‌کند تا بفهمیم چرا ابزارهای مرسوم مبارزه با فساد اغلب تأثیر محدودی دارند. ابزارهای اصلی مبارزه با فساد عمدتاً به اقدامات و انگیزه‌های افراد می‌پردازند. با این حال، شبکه‌های غیررسمی، الگوهای رفتاری را که فراتر از افراد تشکیل دهنده شبکه است، ترویج و تداوم می‌بخشند. طرح‌های مبارزه با فساد که صرفاً بر افزایش کنترل‌های رسمی تمرکز می‌کنند، همچون حسابرسی‌ها و مجازات‌ها، می‌توانند نتیجه معکوس داشته باشند؛ چرا که بر پیچیدگی‌ها می‌افزایند در حالی که به سازوکارهای غیررسمی بانی فساد توجه نمی‌کنند.

منبع:

<https://baselgovernance.org/publications/quick-guide-23-informal-networks-and-anti-corruption>

4- Odebrecht
5- Alejandro Toledo

3- Global Integrity Anti-Corruption Evidence (GI-ACE)

ملاحظات در زمینه قانون گذاری محافظت از افشاگران

بدیهی است مخاطبان علاقه‌مند می‌توانند متن کامل این راهنما را با توجه به لینک ارائه شده در پایان مطلب، دانلود و مطالعه کنند.

چکیده توصیه‌ها

دامنه کاربرد

بایدها

- طیف گسترده‌ای از دسته‌بندی‌های تخلف را پوشش دهد؛
- فراتر از روابط سنتی کارمند و کارفرما، تعریف گسترده‌ای از افشاگر ارائه دهد؛
- هر دو بخش دولتی و خصوصی را پوشش دهد.

نبایدها

- فهرست بسته‌ای از تخلفات قابل گزارش، وجود نداشته باشد؛
- منفعت عمومی در آن تعریف نشده باشد؛
- حسن نیت یا انگیزه‌ها مورد آزمون قرار نگرفته باشد.

محافظت

بایدها

- حمایت‌های گسترده‌ای در برابر همه رفتارهای ناعادلانه، از جمله اشکال پنهان‌تر مانند طرد کردن، ارائه شوند؛
- انتقام‌جویان مجازات شوند؛
- محرمانگی باید شامل تمام اطلاعاتی که افشاگر شناسایی کرده است، شود؛
- در مقابل اقدامات تلافی‌جویانه خارج از محل کار (مانند اقدامات قانونی)، محافظت صورت گیرد.

❖ افشاگران نقش اساسی در افشای فساد، تقلب، سوء مدیریت و سایر تخلفات تهدیدکننده سلامت و ایمنی عمومی، سلامت مالی، حقوق بشر، محیط‌زیست و حاکمیت قانون ایفا می‌کنند. افشاگران با افشای اطلاعات در مورد چنین اعمال ناشایستی، به نجات جان افراد بی‌شمار و میلیاردها دلار از بودجه عمومی کمک کرده‌اند و در عین حال از تشدید رسوایی‌ها و فاجعه‌های در حال ظهور جلوگیری کرده‌اند.

افشاگران اغلب ریسک شخصی بالایی را متحمل می‌شوند. آن‌ها ممکن است اخراج شوند، در لیست سیاه قرار گیرند، مورد تعقیب قضایی قرار گرفته، دستگیر و تهدید شوند یا در موارد شدید مورد حمله قرار گیرند یا کشته شوند. محافظت از افشاگران در برابر رفتار ناعادلانه، از جمله تلافی، تبعیض یا ضرر، می‌تواند افراد را برای گزارش تخلف تشویق کند و در نتیجه احتمال آشکار شدن و مجازات تخلف را افزایش دهد. بنابراین حفاظت از افشاگران یک ابزار کلیدی برای افزایش شفافیت و پاسخگویی در محل دستگاه‌های دولتی و شرکت‌ها است.

از آنجایی که به صورت روزافزون کشورهای بیشتری به دنبال تصویب قوانین افشاگری هستند، شفافیت بین‌الملل راهنمای حاضر را برای ارائه راهنمایی به سیاست‌گذاران و حامیان افشاگری، درباره نحوه اجرای اصول بین‌المللی خود برای قانون افشاگران در قوانین ملی تهیه کرده است. این کار با همکاری کارشناسان شعب شفافیت بین‌الملل که با موفقیت از تصویب قانون حمایت از افشاگران در کشورهای خود حمایت کرده‌اند، انجام شده است. این راهنما می‌تواند به طور کامل خواننده شود یا برای اصول خاصی که مورد توجه کاربر است، استفاده شود، اما در این نوشتار خلاصه‌ای از مهم‌ترین بایدها و توصیه‌های این راهنما برای قانون‌گذاری در زمینه شفافیت مورد اشاره قرار گرفته است.

افشاگران نقش اساسی در افشای فساد، تقلب، سوء مدیریت و سایر تخلفات تهدیدکننده سلامت و ایمنی عمومی، سلامت مالی، حقوق بشر، محیط زیست و حاکمیت قانون ایفا می‌کنند.

نبایدها

- افشاء نباید صرفاً به این دلیل که به صورت ناشناس انجام شده رد شود.

مراحل افشاگری و پیگیری

بایدها

- چندین راه برای افشای اطلاعات ارائه شود؛
- ایجاد سازوکارهای افشاگری داخلی برای سازمان‌های بخش دولتی و خصوصی اجباری شود؛
- استانداردهای محدودکننده حداقلی برای سازوکارهای افشاگری تعیین شوند؛
- در شرایط خاص اجازه افشای عمومی داده شود؛
- فراهم کردن راه‌های افشاگری درباره مسائل مربوط به امنیت ملی و اسرار رسمی، از جمله از طریق یک نهاد نظارتی مستقل؛
- ارائه کانال‌های مشاوره‌ای؛
- ارائه آموزش برای همه طرف‌های دخیل در اجرای قانون؛
- تعیین تعهدات برای پیگیری افشای اطلاعات؛
- اجازه به افشاگران برای مشارکت در فرآیند تحقیق.

نبایدها

- برای افشاگر، سطوح دسترسی به مقامات و مسئولان تعریف نشده باشد.

جبران

بایدها

- قراردادن بار اثبات به عهده کارفرما؛
- ارائه تسهیلات موقت به افشاگران؛
- ارائه طیف کاملی از راه‌حل‌ها، مالی و غیره که تمام عواقب مستقیم، غیرمستقیم، گذشته و آینده رفتار ناعادلانه را پوشش دهد؛
- در نظر گرفتن کمک‌های حقوقی و مالی به افشاگران؛
- تعیین انجمنی منصفانه، بی‌طرفانه و به موقع برای رسیدگی به

ادعاهای افشاگران؛

- در نظر گرفتن جوایز غیرمالی برای افشاگران.

نبایدها

- عدم تعیین محدودیت برای غرامت برای افشاگران؛
- قرار ندادن موانعی مانند هزینه‌های دادگاه بر سر راه افشاگران برای طرح ادعا.

مراجع افشاگری

بایدها

- ایجاد یک نهاد مستقل برای اجرای مؤثر و اجرای حفاظت از افشاگران؛
- در نظر گرفتن قدرت و منابع مناسب برای این نمایندگی؛
- ارائه مشاوره به افشاگران؛
- ترویج افشاگری از طریق کمپین‌های آگاهی عمومی؛
- نظارت بر سازوکارهای افشاگری داخلی سازمان‌ها؛
- رسیدگی به تحقیقات نادرست افشاگری.

ساختار قانون‌گذاری، عملیات و بازنگری

بایدها

- داشتن قانون افشاگری اختصاصی، جامع و منسجم؛
- ایجاد سازوکاری برای جمع‌آوری و انتشار داده‌ها در مورد پرونده‌های افشاگری؛
- تدارک، بررسی و به‌روزرسانی دوره‌ای قانون؛
- اطمینان از اینکه طیف وسیعی از ذی‌نفعان در فرآیندهای قانون‌گذاری درگیر هستند.

منبع:

<https://www.transparency.org/en/publications/best-practice-guide-for-whistleblowing-legislation>

پیمان درستکاری: ابزاری برای نظارت بر پروژه‌های عمرانی در اتحادیه اروپا

سازمان شفافیت بین‌الملل و کمیسیون اروپا در سال ۲۰۱۵ برای مقابله با فساد در پروژه‌های عمرانی و تدارکات عمومی که توسط اتحادیه اروپا سرمایه‌گذاری می‌شوند، شروع به همکاری کردند. در نتیجه، بین سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۱، ائتلافی متشکل از ۱۵ سازمان جامعه مدنی، ۱۸ پروژه را در اتحادیه اروپا به ارزش ۹۲۰ میلیون یورو از طریق سازوکاری مشترک به نام پیمان درستکاری نظارت کردند.

این پروژه‌ها توسط صندوق‌های ساختاری و سرمایه‌گذاری اروپا تأمین مالی شدند که بیش از نیمی از بودجه اتحادیه اروپا در حمایت از ایجاد شغل و اقتصاد و محیط زیست پایدار و سالم اروپا را تشکیل می‌دهند. با این حال، وجوه اتحادیه اروپا از تقلب، فساد و سوء مدیریت که عمدتاً در طول فرآیند تدارکات صورت می‌گیرد، در امان نیستند.

این ابتکار به صورت آزمایشی، سازمان‌های دولتی، بخش خصوصی و جامعه مدنی را در ۱۱ کشور اتحادیه اروپا (بلغارستان، جمهوری چک، یونان، مجارستان، ایتالیا، لتونی، لیتوانی، لهستان، پرتغال، رومانی و اسلوانی) گردهم آورد تا اطمینان حاصل شود که پروژه‌های عمرانی و تدارکات عمومی به خوبی طراحی شده‌اند و با بالاترین استانداردهای ممکن شفافیت، پاسخگویی و کارایی در جهت منافع عمومی اجرا می‌شوند. پس از شش سال، کار ناظران مستقل، منجر به حدود ۷۷۰ توصیه و شناسایی چندین

مشکل شد که از طریق بیش از ۸ گزارش نظارتی در دسترس عموم به شهروندان ابلاغ شد.

کتابچه پیمان‌های درستکاری اتحادیه اروپا، حقایق، ارقام و دستاوردهای کلیدی را از ۱۸ پیمان درستکاری بیان می‌کند. پروژه‌های نظارت شده طیفی از بخش‌ها از جمله زیرساخت‌های حمل‌ونقل، میراث فرهنگی و ظرفیت اداری بخش عمومی را پوشش می‌دهند. چندین پیمان درستکاری از سرمایه‌گذاری‌های استراتژیک محیط زیستی محافظت کردند و اهمیت نظارت مدنی را در بهبود تدارکات عمومی به نفع مردم و محیط زیست نشان دادند.

به‌طور کلی، تأثیر پیمان‌های درستکاری در افزایش شفافیت و مسئولیت‌پذیری، رقابت قوی‌تر و انصاف، ارزش بهتر برای پول، مشارکت شهروندان و حتی تغییرات نهادی بلندمدت، آشکار بود.

پیمان درستکاری چیست؟

پیمان درستکاری سازوکاری است که توسط سازمان شفافیت بین‌الملل برای اطمینان از عملکرد مقامات و پیمانکاران در چارچوب محدودیت‌های تعیین شده توسط قانون، رسیدگی به خطرات فساد و تقویت اعتماد به پروژه‌های عمومی به وجود آمده است. از طریق یک توافق عمومی،

1-Integritypact(IP)

طرفین متعهد می‌شوند که از هرگونه رفتار فاسد خودداری کنند، شفافیت و پاسخگویی را در طول فرآیند افزایش دهند و سازوکاری مستقل به رهبری جامعه مدنی برای نظارت بر انطباق با مقررات و توافق و همچنین سازوکار اطلاع‌رسانی به مردم ایجاد کنند.

مطالعه موردی: نوسازی خط راه‌آهن لهستان

اگرچه شبکه راه‌آهن لهستان گسترده است، اما قدیمی بودن و عدم تعمیر و نگهداری آن باعث شده از اتوبوس و اتومبیل بیش از راه‌آهن به عنوان وسیله حمل و نقل استفاده شود. بنیاد استفان باتوری بادرک این موضوع که هرگونه ارتقای شبکه راه‌آهن برای عموم ارزش زیادی دارد، در سال ۲۰۱۶ یک پیمان درستی با راه‌آهن لهستان امضا کرد تا برنوسازی بخش ۵۰ کیلومتری خط راه‌آهن ورشو به وین نظارت کند. اگرچه این پروژه فقط یک بخش نسبتاً کوتاه را پوشش می‌دهد، اما چالش برانگیز بود زیرا نیاز به سازماندهی مجدد ترافیک در یک خط شلوغ داشت. در ابتدا، یک مشاور حقوقی به تیم نظارت پیوست که از روند آماده‌سازی پیمان

درستی حمایت می‌کرد. در مجموع، یازده کارمند و دو شرکت خارجی در سراسر طرح فعالیت داشتند. در مرحله اول، ناظر به همراه مسئول پروژه و مقام مدیریتی بر روی تهیه پیمان درستی کار کردند. در مرحله دوم، ناظر مراحل آماده‌سازی مناقصه، تجزیه و تحلیل پیش‌نویس اسناد و همچنین سؤالات مناقصه‌گران و پاسخ‌های مقام‌های رسمی را مورد بررسی قرار داد. کمیته مناقصه نیز تحت نظارت مستقیم قرار دارد و سه نماینده از تیم نظارت عضو آن بودند.

مرحله نظارت که بیش از پنج سال به طول انجامید، در سپتامبر ۲۰۲۱ با تکمیل فعالیت‌های اصلی در پایلوت به پایان رسید. در طول نظارت، بنیاد استفان باتوری با سازمان‌های اجتماعی محلی، دولت‌های محلی در مجاورت خط مدرن، رسانه‌های محلی و کارشناسان، ارتباط برقرار کرد. در حوزة اجرای پروژه، ناظر جلساتی را با ساکنان تشکیل داد. ناظر همچنین وب‌سایت پروژه را به طور مستمر به روزرسانی کرد تا حداکثر اطلاعات را در مورد پروژه به همه علاقه‌مندان ارائه دهد و یک کانال افشاکاری امن ایجاد کرد. در لهستان، پیمان درستی به ویژه به عنوان ابزاری برای افزایش شفافیت در

فرآیند سرمایه‌گذاری، کنترل تضاد منافع و ترویج عملکرد خوب در سازمان‌ها، مانند سیستم‌های حفاظت از افشاگران، مؤثر بوده است.

دستاوردهای مهم

- این پیمان نشان داد هم در نظام حقوقی لهستان و هم در عمل، فضای برای ابزار نظارتی مشارکتی وجود دارد.
- بنیاد استفان باتوری یک کانال امن برای افشاگران ایجاد کرد تا در مورد بی‌نظمی‌ها و مشکلات گزارش دهند.
- ناظر در کمیته مناقصه شرکت کرد و با آگاه کردن کارفرما و پیمانکار از یافته‌های خود، از تضاد منافع احتمالی جلوگیری کرد.
- نظارت، پشتیبانی و الگویی برای سیستم حفاظت از افشاگران در اختیار پیمانکار قرار داد. در طول پروژه، این سیستم بیشتر به یک سیستم مدیریت انطباق، توسعه داده شد که امروزه همچنان فعال است.

منبع:

https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/how/improving-investment/integrity-pacts_en

فساد در بخش کشاورزی

یک فرآیند کند، پیچیده و پرهزینه است که در برابر رشوه‌هایی که برای خدمات ارائه یا درخواست می‌شود آسیب‌پذیر است.

تخصیص اعتبار

برای شکوفایی بخش کشاورزی در کشورهای در حال توسعه و در حال گذار، باید اعتبار فراهم شود. با این حال، در تخصیص اعتبارات یارانه‌ای دولت، فساد رخ می‌دهد. معمولاً کارمزدهای غیر ضروری و درصد پرداختی، مواردی هستند که هنگام اعطای اعتبار، رخ می‌دهد.

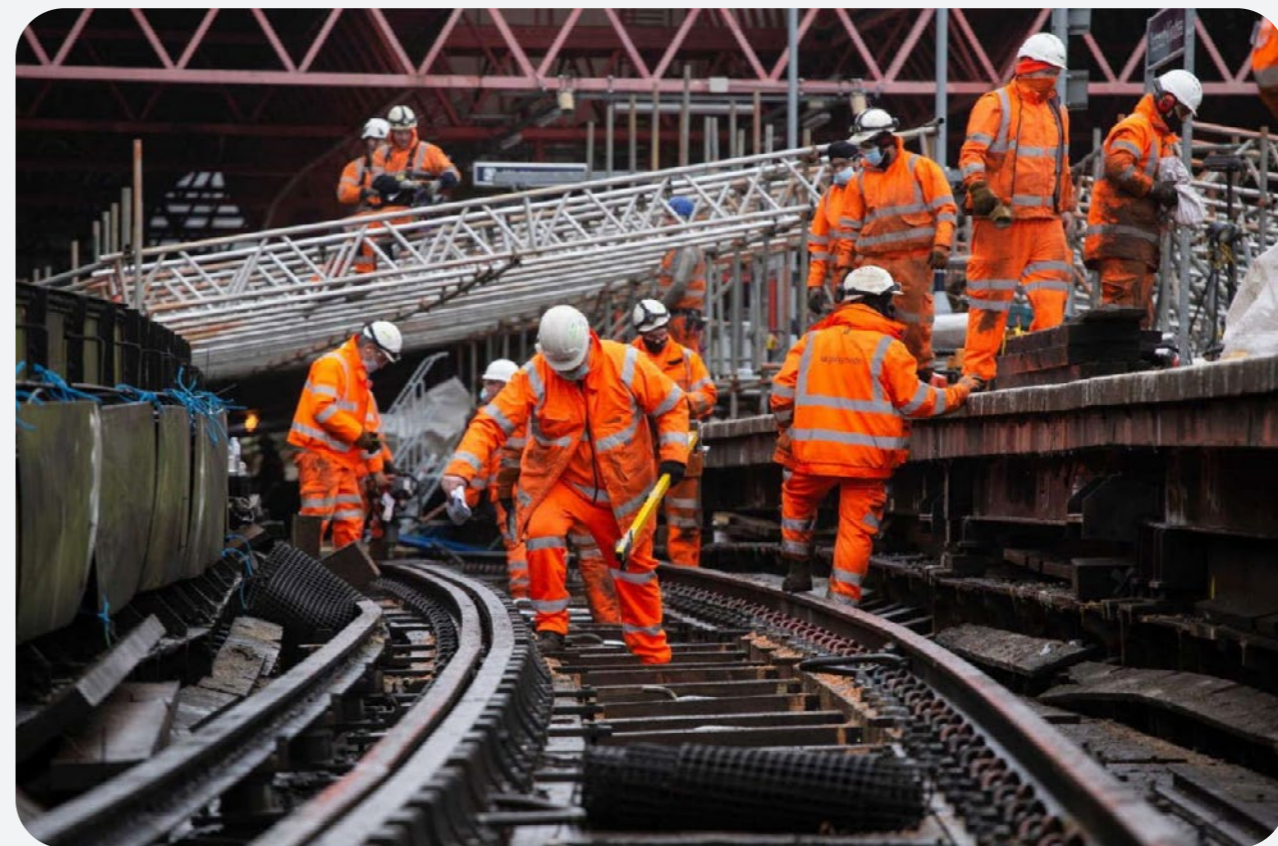
تدارکات

فساد در قراردادها یا مجوزهای دولتی برای تدارکات کشاورزی رایج است. کیفیت پایین، کالاهای تحویل نشده و قیمت‌های بالا از نتایج معمول تباری بین مقامات دولتی و شرکت‌های بخش خصوصی است. به عنوان مثال یک آژانس دولتی کود را از یک شرکت بخش خصوصی با قیمت بالا خریداری و سهمی از سود دریافت می‌کند. این امر هزینه تولید کشاورزی را افزایش می‌دهد و رقابت در صنعت کود را حذف می‌کند زیرا سایر شرکت‌ها شانس کمی برای گرفتن قرارداد دولتی دارند.

❖ فساد در تولیدات کشاورزی مشکلاتی را برای مالکان بزرگ و کوچک در سراسر جهان ایجاد می‌کند. مسائل فساد بر مالکیت زمین و تصدی، کیفیت منابع، تخصیص آب، بازاریابی و توسعه مشاغل کشاورزی تأثیر می‌گذارد. این مشکلات برای اقتصادهای در حال توسعه و در حال گذار مشترک است. با این حال، در اقتصادهای در حال گذار، دولت‌ها بیشتر درگیر عرضه، تولید و بازاریابی هستند و بنابراین فرصت‌های نسبتاً بیشتری برای فساد وجود دارد. همچنین جوامع وابسته به کشاورزی بیشتر تحت تأثیر فساد قرار می‌گیرند، زیرا رشوه‌هایی که کشاورزان می‌پردازند درصد بالاتری از درآمد پایین آن‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. مطالعات موردی انجام شده در این نوشتار، دو پروژه با نتایج متنوع را بررسی کرده تا نشان دهد که چگونه سبک و طراحی مدیریت می‌تواند به کاهش فساد و بهبود نتایج کمک کند. تأکید بر شفافیت، آگاهی، پاسخگویی، پیشگیری و اجرا می‌تواند کمک زیادی به تسهیل این امر کند.

زمین و کاربری

مشکلات مربوط به مالکیت زمین، ثبت، تصرف و فروش، مانع توسعه کشاورزی در بسیاری از کشورها می‌شود. علاوه بر این، ثبت مالکیت اغلب

استانداردهای محصول و گواهینامه منبع دیگری از فساد است، زیرا تولیدکنندگان سعی می‌کنند برای دریافت گواهینامه مورد نظر به بازرسان رشوه بدهند. نقش دولت در قیمت‌گذاری محصولات و خرید و فروش محصولات نیز فرصت‌های قابل توجهی برای فساد ایجاد می‌کند.

را برای دولت فراهم کنید تا ضمن خصوصی سازی تا آنجا که ممکن است، بر مناطق مشکل دار نظارت کند. برای کوتاه کردن زنجیره کالا از تولیدکننده به بازار با ایجاد قرارداد‌های بین کشاورزان و خریداران عمده نهایی محصول تلاش کنید.

- در مواردی که زنجیره‌های کالا کوتاه می‌شوند، امکان اعطای اعتبار توسط خریداران عمده به کشاورزان بررسی کنید. رویکردهای خلاقانه را برای حل مشکل اعتباری و زنجیره تامین به طور همزمان توسعه دهید.
- ترویج توسعه بازار زمین با حذف فساد در روند ثبت و مالکیت، تسهیل مراحل ساده و کم هزینه برای انتقال مالکیت زمین، افزایش مشارکت بخش خصوصی در بررسی زمین، مالکیت و فروش املاک و مستغلات، محدودیت‌های قانونی و نظارتی برای مالکیت خصوصی را بردارید.
- در مواردی که هیئت‌های بازاریابی مؤثر نیستند، ورود آنها را به رقابت با کسب و کارهای نوظهور بخش خصوصی تشویق کنید.
- مراکز بهبود کیفیت را ارتقا دهید. برای تسهیل استانداردها، درجه بندی و صدور گواهینامه با گروه‌های خصوصی و عمومی کار کنید.
- توسعه پروژه‌ها با گروه‌های تولیدکنندگان و مشارکت ذینفعان.
- ارتقای نظارت بر گروه‌های بخش خصوصی.
- از پروژه‌هایی که امکان رانت جویی از طریق یارانه‌های پنهان را فراهم می‌کند، اجتناب کنید. با انتخاب دقیق پروژه‌ها و رویه‌های خوب در اجرای پروژه‌ها می‌توان فساد در کشاورزی را کاهش داد. کلید توسعه، برنامه‌هایی است که طیف وسیعی از حمایت‌ها را داشته باشد که اگر به درستی اجرا شود، می‌تواند کیفیت زندگی را بهبود بخشد و فساد را کاهش دهد. شفافیت کامل بین بازیگران بخش دولتی و خصوصی (به ویژه کشاورزان) می‌تواند کمک زیادی به این امر نماید.

منبع:

https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/Pnact873.pdf

ایجاد می‌کند. آن‌ها یا مستقیماً در خرید و فروش محصولات شرکت می‌کنند یا برای صادرات بین منطقه‌ای سهمیه تعیین می‌کنند. در هر صورت، این باعث فساد می‌شود. ممکن است برخی کارمندان دولت در ازای اقبالی که ممکن است شامل خرید نهاده‌ها یا فروش محصولات کشاورزی باشد، رشوه بگیرند. به طور مشابه، هیئت‌های بازاریابی کشاورزی فرصت‌هایی را برای فساد در کشورهای در حال توسعه ایجاد می‌کنند. این هیئت‌های نیمه دولتی یک راه بازاریابی برای تولیدکنندگان فراهم می‌کنند، اما اغلب به دلیل اختلاس یا به دلیل پایین نگه داشتن هزینه‌های غذا برای مصرف‌کنندگان، سود کمتری نسبت به بازار رقابتی به کشاورزان ارائه می‌کنند.

توصیه‌ها

تلاش برای مبارزه با فساد باید بر شفافیت، آگاهی، پاسخگویی، پیشگیری و اجرا تأکید کند. در این چارچوب، راهبردهای زیر مفید بوده است:

- ارزیابی فساد در بخش کشاورزی یک کشور را از بازار و مراحل تولید و عرضه (انبارداری، حمل و نقل، مجوزها، درجه بندی، و غیره) شروع کنید. از منابع خصوصی و دولتی استفاده کنید تا موانعی مانند نقاط بازرسی جاده‌ای را برطرف کرده و روش‌های مؤثر غیررانت جویانه را جایگزین آن‌ها کنید. زمینه

تخصیص آب

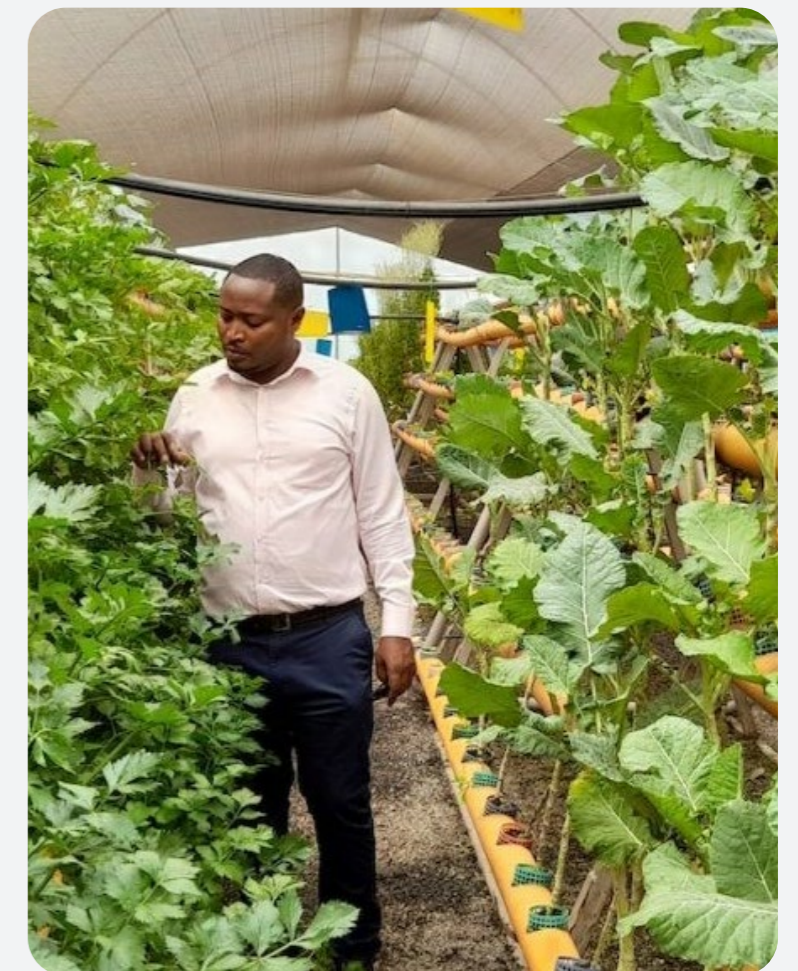
کشاورزی آبی مورد علاقه دولت‌های بوروکراتیک و متمرکز است و «رانت جویی» را ترویج می‌کند. رانت جویی به عنوان لابی کردن نهادهای نظارتی برتر برای به دست آوردن درآمد مالی که با نیروی کار یا سرمایه‌گذاری مطابقت ندارد، توصیف می‌شود. رانت جویان از رشوه به عنوان وسیله‌ای برای رساندن آب یا تسهیلات به مناطق مورد علاقه خود استفاده می‌کنند. بنابراین، تخصیص امکانات آب و آبیاری، اغلب به جای سیاست‌های اقتصادی و توسعه، به ارتباطات و فساد منجر می‌شود.

استانداردهای محصول و گواهینامه

استانداردهای محصول و گواهینامه منبع دیگری از فساد است، زیرا تولیدکنندگان سعی می‌کنند برای دریافت گواهینامه مورد نظر به بازرسان رشوه بدهند. توسعه مراکز بهبود کیفیت در جوامع روستایی به حمایت از درجه بندی عینی محصولات با تجمیع محصولات برای بازرسی و از بین بردن فرصت ارائه رشوه برای تولیدکنندگان فردی، کمک کرده است.

بازاریابی

نقش دولت در قیمت‌گذاری محصولات و خرید و فروش محصولات، فرصت‌های قابل توجهی برای فساد

معرفی مؤسسه حکمرانی بازل

❖ مؤسسه حکمرانی بازل، مرکزی مستقل و غیرانتفاعی است که به صورت تخصصی در مورد جلوگیری از فساد، حکمرانی عمومی، مدیریت مطلوب صنفی، کنش جمعی، مبارزه با پولشویی، اجرای قوانین جزایی و اعاده اموال و دارایی‌های به سرقت رفته در نتیجه فساد، کار می‌کند. این مؤسسه در سوئیس مستقر است و رویه کاری آن مرکب از متخصصانی از رشته‌ها و ملیت‌های مختلف است که با شراکتی از بخش عمومی و بخش خصوصی در سراسر جهان همکاری می‌کنند تا فساد و سایر جرایم مالی را از میان بردارند و کیفیت حکمرانی را در سطح جهان بهبود بخشند. مؤسسه توسط یک هیئت امانا اداره می‌شود که مسئول تدوین استراتژی‌های کلان آن است. این هیئت بر فعالیت‌های هیئت مدیره نظارت دارد و به هیئت مدیره در مورد تمامی مسائلی سازمانی توصیه‌هایی می‌کند و تصمیمات بنیادین مربوط به عملکرد و استراتژی‌های مؤسسه بازل را اتخاذ می‌نماید.

استراتژی عملیاتی مؤسسه

مؤسسه حکمرانی بازل در قالب چهار واحد ویژه، سازماندهی شده و عمل می‌کند:

- مرکز بین‌المللی استرداد اموال و دارایی‌ها^۱
- مرکز بین‌المللی کنش جمعی^۲
- واحد حکمرانی عمومی^۳
- واحد حکمرانی و توافق گروهی^۴

برنامه‌های مؤسسه در این چهار حوزه کاری مبتنی بر ظرفیت‌سازی، فراهم آوردن ابزارهای قانونی و سیاست‌گذارانه، انجام پژوهش‌های کاربردی، توسعه ابزارهای عملی و ایجاد شراکت‌های لازم است. لذا این

1- International Centre for Asset Recovery (ICAR)
2- International Centre for Collective Action (ICCA)
3- Division for Public Governance
4- Division for Corporate Governance and Compliance

نهاد خدمات خود را با نیازهای شرکای دولتی خود و نیز سایر مشتریان انطباق می‌دهد و تلاش دارد کار عملی را با ما فهمیم آکادمیک ادغام نماید؛ همچنین به صورت مداوم در تلاش است تا راه‌حل‌هایی پایدار و با کیفیت بالا برای مشکلات و معضلات مربوط به فساد بیابد.

نحوه تأمین مالی

مؤسسه بازل سازمانی غیرانتفاعی است که حجم بودجه سالانه آن قریب به ۴ میلیون دلار است. این بودجه به صورت کامل از محل کمک‌های مالی به دو مرکز خاص مؤسسه، تأمین می‌شود. کمک‌های مالی آژانس همکاری در زمینه توسعه سوئیس و دپارتمان توسعه بین‌المللی بریتانیا، منبع مالی بیشتر فعالیت‌های مرکز بین‌المللی اعاده اموال و دارایی‌ها هستند. همچنین بنیاد «ابتکار درستکاری سیومنز»^۵، تأمین‌کننده مالی مرکز بین‌المللی کنش جمعی است. افزون بر این، مرکز بین‌المللی کنش جمعی در آغاز کار خود در سال ۲۰۱۲ میلادی از سازمان تریس^۶ کمک مالی دریافت نمود.

مؤسسه بازل به دلیل کم بودن حجم این موارد، علاوه بر این مشارکت‌ها، درآمدی اضافی از محل خدمات مشاوره‌ای و کمک‌فنی نیز دارد. حجم این نوع از درآمدهای مؤسسه، قریب یک و نیم میلیون دلار از کل بودجه سالانه آن را تشکیل می‌دهد. عواید این پروژه‌های خاص، صرف فعالیت‌های پژوهشی و کمک‌های فنی به کشورهای در حال توسعه می‌شود. مؤسسه این کمک‌های مالی را با حداکثر توجه، صرف پاسخ‌گویی به اهداف مدنظر کمک‌کنندگان و نیازهای متقاضیانی می‌کند که خواهان کمک و سرمایه‌گذاری در آن هستند.

خدمات مؤسسه

مؤسسه بازل در چهار حوزه تخصصی (اعاده اموال و دارایی‌ها، حکمرانی

5- The Siemens Integrity Initiative
6- TRACE

عمومی، کنش جمعی و حکمرانی و توافق گروهی) به مشتریان و کشورهای شریک خود خدمت‌رسانی می‌کند. این خدمات شامل آموزش، کمک فنی و مشاوره سیاست‌گذارانه، پژوهش و تحلیل، کمک موردی و ابزارهای تکنولوژی اطلاعات هستند. تمامی این خدمات به تناسب نیازهای شرکا، ارائه و صرف ساخت یا پیشبرد مهارت‌ها و ظرفیت‌های موجود مخاطب هدف می‌شوند؛ با این نگاه که منجر به خودبستگی و خوداتکایی آن شوند. اهم خدمات مؤسسه به شرح زیر است:

آموزش

مؤسسه بازل برای ارائه خدمات آموزشی، روش منحصر به فردی دارد که از نیازهای مخاطب، کشور شریک یا سایر مشتریانی سرچشمه گرفته است که متقاضی این خدمات هستند. به صورت معمول این روند با مرحله‌ای تدارکاتی به شکل مأموریتی در محل یا سایر انواع گردآوری داده‌ها شروع می‌شود. این مرحله برای ارائه یک برنامه آموزشی عملی و مبتنی بر عوامل عملی، محلی و... مانند قوانین محلی مرتبط و نهادها و رویه‌ها، حیاتی است. به علاوه، این برنامه‌های آموزشی به شیوه‌ای تعاملی و کاملاً معطوف به عمل و در قالب چند کنفرانس محدود به مشتری ارائه می‌شوند.

کمک فنی و مشاوره سیاست‌گذارانه

مؤسسه بازل برای حمایت از کشورهای شریک و مشتریان صنفی در زمینه ارائه، پیشبرد و اجرای خدمات و سیاست‌ها در راستای

مقابله با فساد و سایر دغدغه‌های مشترک به آن‌ها مشاوره می‌دهد و کمک فنی ارائه می‌کند تا بتوانند اصلاحات سازمانی، قانونی و سیاست‌گذارانه لازم را در این موارد صورت دهند.

پژوهش و تحلیل

مؤسسه بازل، پژوهش‌های کاربردی در باب حکمرانی و ریسک‌های مطلوبیت و تأثیر آن‌ها بر ظرفیت‌های نهادها را پی‌ریزی کرده است. مؤسسه با این هدف، پژوهش‌های دست‌اولی را انجام می‌دهد یا با مجوز مشتریان و شرکای دولتی اقدام به پژوهش و تحلیل مورد نیاز آن‌ها می‌کند. پژوهش‌های داخلی مؤسسه بازل تا حد زیادی متوجه توسعه ابزارهای تحلیلی هستند و روش‌هایی است که برای مؤسسه، شرکا و مشتریان آن کاربرد عملی دارند یا به گسترش پیشرفت‌های سیاست‌گذارانه و فرایندهای استاندارد کمک می‌کنند.

اقدامات موردی

مؤسسه بازل به دولت‌های شریک به ویژه کشورهای در حال توسعه و در حال گذار در زمینه تجسس و تعقیب موارد فساد بین‌المللی سازمان یافته و منسجم و نیز پولشویی مشاوره می‌دهد تا دارایی‌ها و اموال به سرقت رفته در پی این اعمال را اعاده کند و به بخش عمومی بازگرداند. این کمک‌های موردی برای کشورهای که از منظر استراتژیک و فنی، توانایی‌ها و منابع محدودی برای مدیریت اعاده اموال و دارایی‌ها دارند، حیاتی است.

مؤسسه بازل در چهار حوزه تخصصی (اعاده اموال و دارایی‌ها، حکمرانی عمومی، کنش جمعی و حکمرانی و توافق گروهی) به مشتریان و کشورهای شریک خود خدمت‌رسانی می‌کند.

ابزارهای تکنولوژی اطلاعات

تیم مرکز بین‌المللی اعاده اموال و دارایی‌های مؤسسه، مسئول ارائه ابزارهای تکنولوژی اطلاعات و خدماتی هستند که مدیریت و اجرای روندهای بررسی‌های مالی و اعاده اموال و دارایی‌ها را تسهیل می‌کنند. ابزارهای تکنولوژی اطلاعات که مؤسسه در اختیار دارد عبارت‌اند از:

- شاخص ضد پولشویی؛ مؤسسه شاخص خاصی برای رده‌بندی میزان ریسک مبارزه با پولشویی در کشورهای مختلف دارد که به عنوان یک ابزار ارزیابی مستقل برای مجریان و سایر ذی‌نفعانی عمل می‌کند که نگران ریسک مبارزه با پولشویی، تأمین مالی تروریسم، تحریم‌ها و قوانین ضد ارتشاء هستند.
- گردهمایی اعاده اموال و دارایی‌ها؛ محملی برای گردهم آمدن اهل فن و سایرین است تا به اطلاعات لازم در مورد اعاده اموال و دارایی‌ها و مسائلی مرتبط دسترسی پیدا کنند و یا در این زمینه به تبادل اطلاعات با یکدیگر بپردازند.
- سیستم اطلاعات اعاده اموال و دارایی‌ها؛ نرم‌افزاری برای بررسی منابع آزاد اطلاعات مربوط به بررسی‌ها و تحقیقات صورت گرفته در مورد فساد و پولشویی است. دسترسی به این سه ابزار برای عموم و سازمان‌های غیرانتفاعی مجاز و رایگان است. البته سازمان‌های انتفاعی برای دسترسی به نسخه‌های پیشرفته این ابزارها ملزم به پرداخت مبالغ اندکی هستند.

قطر پرهزینه‌ترین جام جهانی تاریخ

پرونده ویژه

گیت خزیر سایه فساد

شدن بیش از پیش اوا کابلی گردید. آشنایی و ارتباط او با مقامات و واسطه‌هایی از یک کشور حاشیه جنوبی خلیج فارس آغازی بود بر پایان موفقیت‌های این معاون ۴۴ ساله پارلمان اروپا. در ماه‌های گذشته، توجه خاص خانم کابلی به موضوعات مرتبط با قطر بسیار شک برانگیز شده بود. روزنامه‌نگاران و رسانه‌ها به دنبال سرنخ‌هایی برای توجیه علت این رابطه غیرعادی بودند. بررسی پست‌های او اکابلی در رسانه‌های اجتماعی نشان می‌داد که وی در اوایل آبان امسال به این کشور حاشیه خلیج فارس سفر کرده و با نخست‌وزیر، وزیر کار، وزیر انرژی و سایر مقامات عالی‌رتبه قطر دیدارهایی داشته است. درست چند هفته بعد از آن در پارلمان

❖ شنبه نوزدهم آذر مراكش با شکست پرتغال راهی مرحله نیمه نهایی جام جهانی قطر شد. در شبی به یاد ماندنی در ورزشگاه الثمامه در حالی که هواداران مراكشی، تاریخ‌سازی و صعود تیم پدیده این دوره از جام جهانی فوتبال را جشن می‌گرفتند و کمی آن طرف‌ترین هواداران فرانسوی در استادיום البیت با شکست انگلستان شاهد صعود تیم خود به مرحله نیمه نهایی بودند؛ هیچ‌کس تصور نمی‌کرد که فردای آن شب به یاد ماندنی ۴۸۹۹ کیلومتر آن طرف‌تر در آپارتمانی در بروکسل دستگیری یک مظنون، پرده از راز فساد در پروژه‌ای بردارد که از سال ۲۰۱۰ آغاز شده بود و تا انتها نیز پیش رفته بود؛ جام جهانی قطر.

رسوایی مدافع پر حاشیه

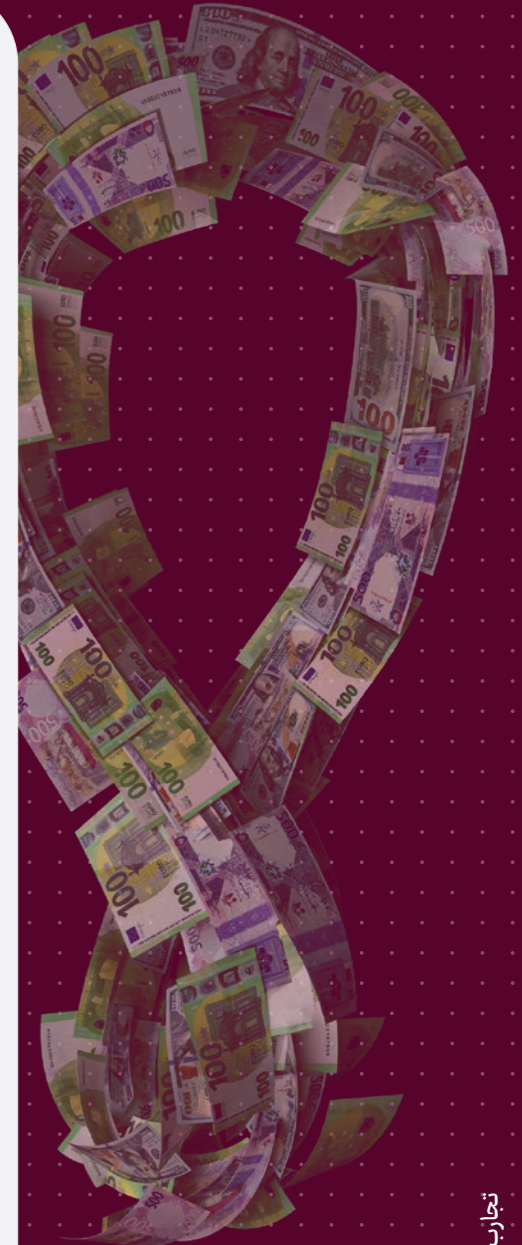
روز بیستم آذر ۱۴۰۱ دستگیری یک مظنون به ارتباط مالی غیرمعمول با افراد و نهادهای قطری توجه جهانیان را به خود جلب کرد. خانم اوا کابلی که در زمان دستگیری، یکی از معاونان پارلمان اروپا بود، همواره از مدافعان سرسخت سیاست‌ها و برنامه‌های جهانی قطر بوده است. این دانش‌آموخته رشته معماری فعالیت حرفه‌ای خود را به عنوان مجری و گزارشگر در کشور زادگاهش یونان آغاز کرد و با پیمودن سریع پله‌های ترقی در سال ۲۰۰۷ به عضویت پارلمان یونان برگزیده شد. سال ۲۰۱۴ فعالیت وی به عنوان عضو پارلمان اروپا فصل جدیدی در زندگی او گشود. توجه به مقولاتی همچون قانون‌گذاری در زمینه هوش مصنوعی، امنیت سایبری و بلاک‌چین موجب شناخته

1- Eva Kaili

با حساسیت و پیگیری رسانه‌ها و ورود بازرسان و پلیس به ماجرا، کابلی که مظنون به پذیرش مبلغ هنگفت و لابی غیرقانونی به نفع قطر بود با حدود یک و نیم میلیون یورو پول نقد حین ارتکاب جرم در آپارتمان شخصی‌اش در بروکسل بازداشت شد.

اروپا سخنرانی کرد و طی آن اصلاحات وضعیت کارگران در قطر را ستود و این کشور را «از شرکای خوب» اروپا توصیف کرد.

او گفت: «امروز، جام جهانی قطر، بیانگر این واقعیت است که چگونه دیپلماسی ورزشی می‌تواند با اصلاحاتی که الهام بخش جهان بوده، موجب تحول تاریخی یک کشور شود». کابلی اروپایی‌ها را به رعایت استانداردهای دوگانه علیه قطر متهم کرد، زیرا از نظرو، کشورهای اروپایی مشتاق خرید گاز طبیعی مایع (LNG) این کشور برای کاهش بحران انرژی بوده و در عین حال خواهان تحریم بین‌المللی جام جهانی قطر به دلایل نقض حقوق کارگران و موضوعات مرتبط با فساد در کسب میزبانی جام جهانی هستند.

داستان به همین جا ختم نشد. او در ماه دسامبر ۲۰۲۲ در رأی‌گیری کمیته آزادی‌های مدنی پارلمان با محوریت آزادسازی روایت برای کشورهای کویت و قطر، شرکت کرد که با ۴۲ رأی موافق و ۱۶ رأی مخالف تصویب شد. جالب آنکه کابلی عضو آن کمیته نبود و مشخص نیست که کدام نماینده پارلمان اروپا از خواسته بوده که در آن جلسه و به نفع قطر وارد عمل شود. او همواره در برخی از کمیته‌های مختلف پارلمان اروپا، از جمله به عنوان یک عضو جایگزین در هیئت روابط با کشورهای عرب حاشیه خلیج فارس و قطر بوده است.

یکی از نمایندگان پارلمان اروپا به رسانه‌ها گفت: «کاملاً آشکار بود که تعدادی از همکاران این کمیته در پارلمان اروپا قویاً طرفدار قطر بودند. اما هرگز تصور نمی‌کردیم که این موضوع ممکن است با خالت خارجی غیرقانونی و فساد مالی مرتبط باشد. این اتهامات همه اعضای پارلمان اروپا را متحیر کرده است».

سرانجام با حساسیت و پیگیری رسانه‌ها و ورود بازرسان و پلیس به ماجرا، کابلی که مظنون به پذیرش مبلغ هنگفت و لابی غیرقانونی به نفع قطر بود با حدود یک و نیم میلیون یورو پول نقد حین ارتکاب جرم در آپارتمان شخصی‌اش در بروکسل بازداشت شد. اتفاقی که لغو مصونیت پارلمانی و حبس تاطمی مراحل رسیدگی به پرونده او را به دنبال داشت.

اما واگرهای یک انتخاب

روز پنجشنبه یازدهم آذر ۱۳۸۹ (دوم دسامبر ۲۰۱۰) سپ بلاتر رئیس وقت فیفا با بیان

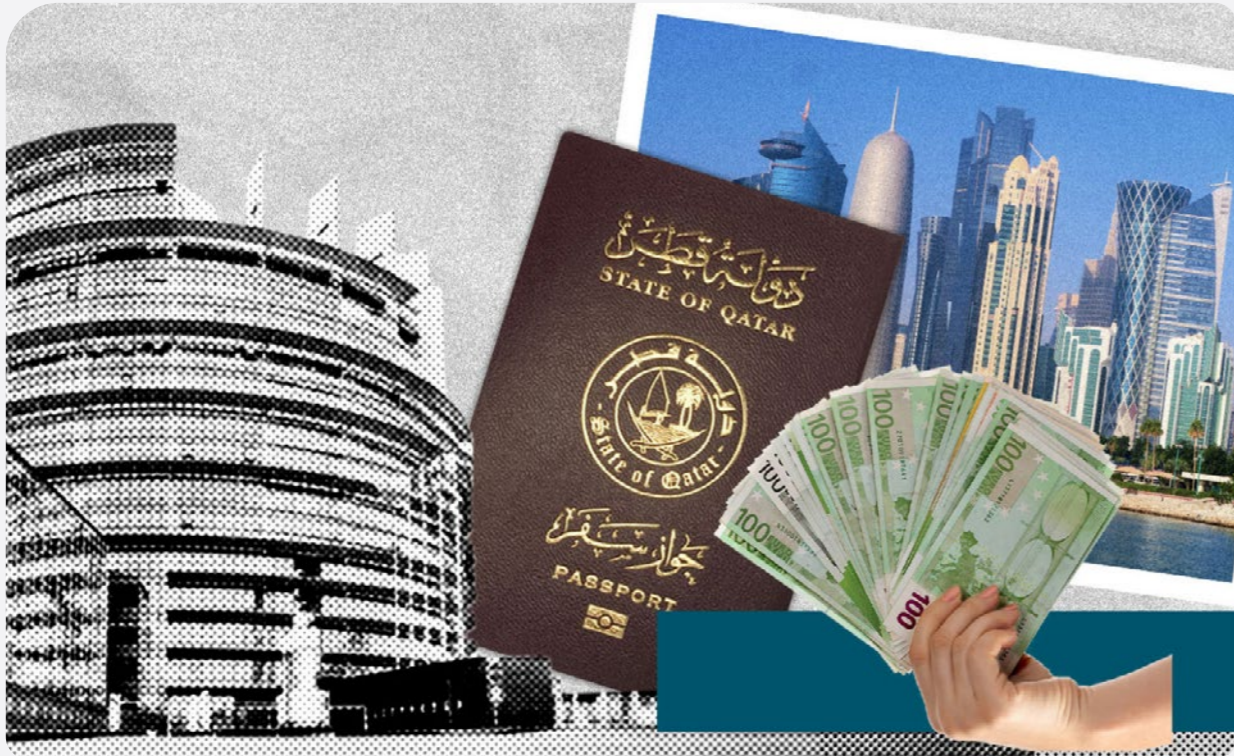
این عبارت که «ما به سرزمین‌های جدیدی می‌رویم» میزبانی روسیه و قطر برای جام جهانی ۲۰۱۸ و ۲۰۲۲ را اعلام کرد. این آرا در بحبوحه اتهامات رسانه‌های خبری مبنی بر فساد ۶ نفر از ۲۴ عضو کمیته اجرایی فیفا صادر شد. دو نفر از رأی دادن منع شدند. برخی از ناظران خواستار تأخیر در رأی شدند و گفتند که مشروعیت آن‌ها به دلیل اتهام فروش رأی به خطر افتاده است. فیفا اغلب به دلیل عدم شفافیت عملکرد آن مورد انتقاد قرار می‌گیرد. آرای انتخاب میزبانی جام جهانی نیز در کمیته اجرایی فیفا به صورت مخفیانه انجام شد. حدود دو سال بعد در ۱۰ بهمن ۱۳۹۱، مجله مشهور «فرانس فوتبال» گزارشی ۲۰ صفحه‌ای از شرایط و حواشی مربوط به انتخاب قطر برای میزبانی جام جهانی ۲۰۲۲ پس از ماه‌ها تحقیق توسط روزنامه‌نگاران معتبر فرانسوی را منتشر کرد.

براین اساس گفته می‌شود قطری‌ها ۱٫۵ میلیون دلار رشوه برای خرید رأی عیسی حیاتو، رئیس وقت کنفدراسیون آفریقا (کامرون) و همچنین دو عضو آفریقایی دیگر در کمیته اجرایی فیفا پرداخت کردند.

این مجله در ادامه ادعا می‌کند که قطر ۱٫۲۵ میلیون دلار دیگر به منظور «حمایت مالی» از کنگره کنفدراسیون آفریقا در سال ۲۰۱۰ به منظور دسترسی انحصاری به چهار عضو آفریقایی حاضر در کمیته اجرایی فیفا به آن‌ها پرداخت نموده است. با این حال، یکی از متهمان، آموس آدامو از نیجریه، پس از افشای رأی‌های روزنامه‌سندی تایمز، توسط فیفا از جایگاه خود در کمیته اجرایی تعلیق شد، به این معنی که به او اجازه رأی دادن در روند انتخاب داده نشد.

البته این فقط اعضای آفریقایی در کمیته اجرایی فیفا نبودند که قطری‌ها طبق ادعاهای مطرح شده، به آن‌ها رشوه پرداخته و سعی در جلب نظر آن‌ها داشتند، بلکه نظریه‌یوگروندونا، معاون کلیدی و قدیمی آژانتینی فیفا نیز توسط نماینده قطر با وعده کمک میلیون‌ها دلار جلب شد با این عنوان که مبلغ مذکور برای کمک به احیای بازی فوتبال در آرژانتین مورد استفاده قرار گیرد.

هدف بعدی قطری‌ها افراد بانفوذ برزیلی در کمیته اجرایی فیفا بودند. براین اساس یکی دیگر از چهره‌های قدرتمند آمریکای جنوبی در

کمیته اجرایی فیفا که رأی وی در تصمیم‌گیری برای میزبانی این مسابقات بسیار مهم بود، رئیس کنفدراسیون فوتبال برزیل، ریکاردو تکسیرا بود که از شرکت‌های هلدینگ خاورمیانه برای معاملات بانکی با هدف جلب رأی موافق وی استفاده کردند.

امداد استان تباری برای کسب میزبانی جام جهانی ۲۰۲۲ به همین جا ختم نمی‌شود. براساس اعلام مجله معتبر «فرانس فوتبال» در ۹ روز قبل از رأی‌گیری برای انتخاب میزبان، دیداری بین نیکولا سارکوزی رئیس جمهور وقت فرانسه با میشل پلاتینی (بازیکن سابق تیم ملی فرانسه و باشگاه یوونتوس) معاون کلیدی وقت فیفا و برخی مسئولین قطری با هدف گسترش سرمایه‌گذاری قطر در فوتبال فرانسه در کاخ الیزه انجام شد. متعاقب این دیدار، باشگاه پاری سن ژرمن، پرافتخارترین باشگاه فوتبال فرانسه، توسط شرکت سرمایه‌گذاری قطر خریداری و شبکه ورزشی beIN sport فرانسه نیز توسط شبکه رسانه‌ای الجزیره قطر راه‌اندازی شد. با این حال، پلاتینی همواره اتهامات مربوط به فساد را رد کرده است.

در نهایت، قطر میلیون‌ها دلار برای شخصیت‌های مشهور فوتبال هزینه کرده است تا توانایی این کشور برای میزبانی چنین رویداد جهانی در کنوانسیون‌های کلیدی فیفا، دفاع و آن را تبلیغ کنند. گفته شده است دولت قطر به دیوید بکهام برای فعالیت تبلیغاتی به عنوان سفیر جام جهانی ۲۰۲۲ طی ۱۰ سال ۲۷۷ میلیون دلار به تدریج، پرداخت نموده است. دستمزدها زین‌الدین زیدان، کاپیتان سابق تیم ملی فرانسه و ستاره وقت رئال مادرید برای تبلیغ

مثبت به نفع قطر ۱۱ میلیون یورو گزارش شده است. همچنین مبالغ هنگفتی نیز ظاهراً به بازیکنانی مانند ژوزف گواردیولا، سرمربی سابق بارسلونا (سرمربی فعلی منچستر سیتی) پرداخت شده است تا «سفیران» برگزاری جام جهانی در قطر باشند.

آن روی سکه استادیوم‌های مجلل

وزیر دارایی قطر در سال ۲۰۱۷ گفت که این کشور هفته‌ای ۵۰۰ میلیون دلار برای پروژه‌های زیرساخت از جمله استادیوم‌های جدید، هتل‌ها و توسعه فرودگاه هزینه شده تا قطر را برای میزبانی از بزرگ‌ترین رویداد ورزشی جهان آماده کند. این گران‌ترین جام جهانی تاریخ بوده است. تخمین زده می‌شود که قطر از زمان انتخاب شدن به عنوان میزبان جام جهانی در اواخر سال ۲۰۱۰، بیش از ۲۲۰ میلیارد دلار هزینه کرده است، این میزان بیش از ۱۵ برابر هزینه روسیه برای برگزاری جام جهانی سال ۲۰۱۸ بوده است.

تخمین زده می‌شود که حدود ۱۰ میلیارد دلار برای ساخت ۷ استادیوم فوتبال برای جام جهانی امسال هزینه شد. پس از این رویداد، بخش‌هایی از استادیوم‌ها تخریب و به کشورهای دیگر اهدا می‌شود و ساختمان‌های آن‌ها نیز به عنوان اماکنی برای مدارس، مغازه‌ها، کافه‌ها، امکانات ورزشی و کلینیک‌های بهداشتی تبدیل می‌شوند. استادیوم ۹۷۴ نیز که با همین تعداد کانتینرهای حمل و نقل بازیافتی ساخته شد پس از پایان جام جهانی به طور کامل برجسته شد.

ساخت این استادیوم‌های باشکوه مدیون زحمات کارگران خارجی است که وضعیت سلامتی و حقوق و دستمزد آن‌ها در طی دوره ۱۰ ساله آمادگی این کشور برای برگزاری جام جهانی مورد اشکال و ایراد مجامع بین‌المللی قرار گرفته است. زمانی که قطر در سال ۲۰۱۰ به عنوان میزبان جام جهانی انتخاب شد، بسیاری از استادیوم‌ها، هتل‌ها و بزرگراه‌های مورد نیاز برای برگزاری مسابقات وجود نداشت. برای ساختن آن‌ها، کشور به جمعیت انبوه کارگران مهاجر خود روی آورد که ۹۰ درصد یا بیشتر از نیروی کار آن کشور را تشکیل می‌دهند. شرایط کار زندگی برای کارگران مهاجر اغلب خطرناک بود. تحقیقات روزنامه گاردین در سال ۲۰۲۱ نشان داد که بیش از ۶۵۰۰ کارگر مهاجر از پنج کشور جنوب آسیا از سال ۲۰۱۰ تا کنون به دلایل مختلف در قطر جان خود را از دست داده‌اند.

سازوکارهای نوین اعلام دارایی'

نظام‌های اعلام دارایی به‌طور فزاینده‌ای به ابزاری چندمنظوره با هدف پیشگیری از تضاد منافع، شناسایی دارایی‌های غیرقابل توجه و ایجاد یکپارچگی گسترده تر خدمات عمومی تبدیل شده‌اند. بنابراین، اظهار دارایی نه تنها اهداف پیشگیرانه دارد بلکه در برخورد با فساد نیز یاری رسان است. نظام‌های ترکیبی جدید جایگزین نظام‌های سنتی شده‌اند و اغلب اعلام دارایی‌ها و منافع را جداگانه بررسی و اهداف متفاوتی را دنبال می‌کنند. همچنین کشورها سازوکارهای راستی‌آزمایی مختلفی را برای بهبود اجرای این سیاست معرفی یا تقویت می‌نمایند. اعلام دارایی و اموال مقامات دولتی بحث‌های مهمی را به‌ویژه در مورد اعلام عمومی اطلاعات اظهارنامه‌ها به‌راه انداخته است. یک مثال برجسته این است که چگونه کشورها ملاحظات حریم خصوصی و امنیت شخصی را با منافع عمومی در شفافیت و پاسخگویی متعادل کنند.

مدل‌های اعلام دارایی

در یک دسته‌بندی، مدل‌های اعلام دارایی را می‌توان به دو دسته به شرح زیر تقسیم کرد:

❖ اعلام دارایی و اموال مسئولان دولتی نقش بسیار مهمی در شفافیت و پیشگیری از فساد دارد. به این جهت در چند دهه اخیر بحث ایجاد نظام اعلام دارایی مقامات و مسئولان دولتی در جهان مورد توجه جدی قرار گرفته است به طوری که براساس تحقیقات بانک جهانی، در حال حاضر بیش از ۱۶۰ کشور در سراسر جهان نظام‌های اعلام دارایی مسئولان دولتی را معرفی کرده‌اند. نظام‌های اعلام دارایی از نظر دامنه، سطح پیچیدگی و شفافیت متفاوت است. کشورها از تنظیمات و روش‌های سازمانی مختلف برای اجرای قوانین اعلام دارایی و راستی‌آزمایی آن استفاده می‌کنند. به‌رغم این تنوع، تحلیل روندها نشان می‌دهد که اظهار دارایی و اموال در حال تبدیل شدن به یک ابزار جهانی برای افزایش شفافیت و پاسخگویی در بخش عمومی، ارتقای سلامت اداری و پیشگیری از فساد است.

۱- برگرفته از سخنرانی سید مصطفی‌کازرونی کارشناس دبیرخانه مرجع ملی کنوانسیون مبارزه با فساد در همایش ملی ارتقای شفافیت (با جرح و تعدیل)

نتیجه حاضر شد ۱۳ پناهنده مخالف دولت را به پرو بازگرداند. البته این تنها مورد تلافی سیاست و فوتبال در جهان نبوده است. ● مثال دوم مربوط به تیم المپیک ماری است. در سال ۱۹۹۳، آن‌ها میلان را شکست دادند تا اولین تیم فرانسوی باشد که قهرمان لیگ قهرمانان اروپا شده است. موفقیتی بزرگ که مدیون تباری و پرداخت رشوه به تیم والنسین، حریف هفته قبلشان بود. مطابق این تباری، والنسین مقابل المپیک ماری راحتی بازی می‌کرد و به این ترتیب المپیک ماری اجازه یافت تا در یک بازی راحت و بدون آسیب یک هفته بعد، جشن قهرمانی را برگزار کند! ● بد نیست بدانید فساد در فوتبال همیشه به تباری یا فساد در داوری یا شرط‌بندی بر نمی‌گردد. اخیراً با لو رفتن مکالمات تلفنی مدیران باشگاه یوونتوس ایتالیا در زمینه تقلب در ثبت سوده‌های سرمایه در خرید و فروش بازیکن و دسترسی دادستانی به این مکالمات، پرونده جعل سود سرمایه یوونتوس به جریان افتاد. با اعلام دادگاه تجدید نظر فدراسیون فوتبال ایتالیا، ۱۵ امتیاز از یوونتوس در فصل ۲۳-۲۰۲۲ کسر شد و این تیم به رده دوازدهم سقوط کرد.

نحوه کسب میزبانی قطر در جام جهانی اخیر تنها مورد از این دست بوده است. از تباری در نتایج بازی‌ها تا نفوذ باندهای شرط‌بندی و دخالت آن‌ها در تعیین نتایج بازی‌ها و کسب درآمدهای میلیاردی موارد فراوانی از زد و بند و تباری در تمامی رشته‌های ورزشی به‌ویژه فوتبال قابل ذکر است که نگاهی به برخی از آن‌ها جالب است: ● هموار شدن مسیر قهرمانی با پیروزی مشکوک آرژانتین بر پرو در نیمه‌نهایی جام جهانی ۱۹۷۸ یکی از مشکوک‌ترین اتفاقات فوتبالی تاریخ بوده است. آرژانتین که در آن دوره میزبان جام جهانی بود، برای رسیدن به فینال باید پرو را در آخرین مسابقه خود با اختلاف حداقل چهار گل شکست می‌داد. در کمال تعجب «دانیل پاسارلا» و هم تیمی‌هایش ۶ بار دروازه پرو را گشودند تا در خانه خود به فینال برسند. این نتیجه مشکوک به تباری در حالی به دست آمد که حکومت آرژانتین با دخالت سیاسی و تباری با رئیس جمهور وقت پرو، موجبات برد پرگل تیمش را فراهم کرد. در همین رابطه «جنارو لدسما» سناتور سابق پرو با فاش کردن این موضوع گفت دولت آرژانتین در ازای این

نکته مثبت اینکه دولت قطر جام جهانی را «فرستی باور نکردنی برای ارتقای استانداردهای رفاهی» اعلام نمود و مقامات دولتی می‌گویند که شرایط برای کارگران پس از انتخاب به عنوان میزبان جام جهانی بهبود یافته است. در سال ۲۰۱۴، این کشور مجموعه‌ای از استانداردهای رفاه کارگران را ابلاغ نمود که حمایت‌های جدیدی را برای کارگران ایجاد کرد.

قهرمانان متقلب

از آنجاکه فساد همواره در تمامی شئون اقتصادی و مدیریتی کشورهای مختلف وجود داشته است، نباید تصور کنیم که

ن باید تصور کنیم که نحوه کسب میزبانی قطر در جام جهانی اخیر تنها مورد از این دست بوده است.

حمایت از گزارشگران فساد (مصادیقی از شرکت‌های بزرگ)^۱

جهان و میزان جرمه متخلفان و پاداشی که به گزارشگران فساد اختصاص یافته است را مرور می‌کنیم.

شرکت گلاکسو اسمیت کلاین^۲

یکی از مشهورترین نمونه‌های گزارشگری فساد مربوط به شرکت گلاکسو اسمیت کلاین، شرکتی انگلیسی چندملیتی و یکی از بزرگ‌ترین شرکت‌های داروسازی دنیاست. این شرکت، داروهایی را قبل از آنکه تأییدیه بهداشتی دریافت کنند با رشوه دادن به پزشکان برای تجویز این داروها، به فروش می‌رساند. حتی مؤسسه‌ای را به خدمت گرفته بود که درباره داروهایش مقالات علمی بنویسد.

دوتن از مدیران ارشد این شرکت، این تخلفات را به مراجع قانونی گزارش دادند. بعد از طی فرآیند رسیدگی، شرکت گلاکسو، ۳ میلیارد دلار جریمه و این دوسوت‌زن نیزه ۲۵ میلیون دلار به عنوان پاداش دریافت کردند. این پرونده به عنوان یکی از بزرگ‌ترین پرونده‌های تقلب در زمینه بهداشت و یکی از سنگین‌ترین جرمه‌های اخذ شده از یک شرکت دارویی تا به امروز است.

شرکت داروسازی فایزر^۳

یکی دیگر از گزارش‌های فساد که مورد توجه قرار گرفت، مربوط به شرکت معروف داروسازی «فایزر» در آمریکا است. در این گزارشگری یک تیم ۱۰ نفره از کارمندان این شرکت تولید نامتعارف و غیرقانونی یک داروی آرتروز در این

❖ یکی از راه‌های مرسوم برای کشف فساد و برخورد با آن، گزارشگری فساد است. این روش امروزه در بسیاری از کشورها جایگاه خود را پیدا کرده و سازوکارهای لازم برای حمایت از گزارشگران فراهم نموده است. از جمله این سازوکارها، حمایت مالی است به نحوی که انگیزه جدی در افراد برای افشای مفاسد ایجاد کند. تجارب کشورهای موفق در زمینه مبارزه با فساد نشانگر آن است که این کشورها علاوه بر پذیرش نقش مردم در کشف تخلفات و مفاسد، امکان اعلام جرم و تخلف متخلفان در محاکم قضایی و پیگیری صدور حکم مجازات علیه آنان را فراهم کرده‌اند. با این رویه، عملاً مردم نقشی مشابه دادستان‌ها در کشف تخلفات، مفاسد و پیگیری برخورد و مجازات پیدا کرده‌اند. در این سازوکار عملاً هر شهروند یک دادستان است، به عبارتی هر شهروندی که از تضییع حقوق و منافع عمومی مطلع شود، می‌تواند با طرح شکایت در محاکم قضایی علیه متخلفان و مفسدان از منافع عمومی ملت محافظت کند.

البته در کشورهای دیگر گزارشگران فساد با تشویق‌های مالی خوبی مواجه می‌شوند، به همین دلیل برخی مؤسسات حقوقی و اشخاص، یافتن تخلفات سازمان‌ها و نهادها را به عنوان شغل پیگیری و درآمد خوبی کسب می‌کنند. حتی اگر یکی از افراد باند فساد هم مبادرت به گزارشگری فساد کند، درصد مشخصی از جریمه فساد را دریافت و با این کار از تشکیل باند و گروه‌های سازمان یافته فساد جلوگیری می‌شود.

در این بخش، نمونه‌هایی از گزارشگری فساد در چند سال اخیر در سطح

۱- برگرفته از سخنرانی دکتر حسین منتی عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی در همایش ارتقای شفافیت (با جرح و تعدیل)

اظهار دارایی و اموال
در حال تبدیل شدن به یک
ابزار جهانی برای افزایش
شفافیت و پاسخگویی
در بخش عمومی، ارتقای
سلامت اداری و پیشگیری از
فساد است.

براین، مقام مشمول باید ظرف دو ماه از تاریخ خاتمه خدمت خود نیز به خود اظهاری مشابهی بپردازد.
در سال ۲۰۱۵ میلادی، اعلام دارایی‌ها به دو صورت کاغذی یا اعلام از طریق سامانه‌ای موسوم به ADEL صورت گرفت و از اکتبر ۲۰۱۶ میلادی، اعلام دارایی‌ها صرفاً به صورت آنلاین انجام می‌شود.

نظام اعلام دارایی در ایالات متحده

در ایالات متحده آمریکا، نظام اعلام دارایی و منافع از سال ۱۹۷۸ میلادی آغاز شده است و عمده مقامات دولتی فدرال ملزم به اعلام دارایی‌ها و منافع از طریق سامانه الکترونیک هستند. در این کشور سامانه مرکزی الکترونیکی برای اعلام دارایی‌ها و منافع وجود ندارد و هر یک از قوای سه‌گانه دارای سامانه‌ای جداگانه برای این منظور هستند.

در سال ۲۰۱۲ میلادی، قانون ممنوعیت تجارت بر اساس اطلاعات پارلمانی^۵ به تصویب رسید که بر اساس آن، رئیس جمهور ایالات متحده ملزم شد تا از طریق اداره اخلاقیات دولتی، سامانه اینترنتی موسوم به درستکاری^۶ برای اعلام دارایی و منافع مقامات مشمول ایجاد و امکان دسترسی عمومی به این سامانه را نیز فراهم نماید.

مجلس سنای ایالات متحده از سامانه اعلام مالی الکترونیک^۷ برای اعلام دارایی و منافع اعضای خود بهره می‌برد. مجلس نمایندگان ایالات متحده نیز از سامانه‌ای موسوم به «اعلام مالی: گزارش دهی برخط»^۸ به نشانی اینترنتی <https://fd.house.gov> بهره می‌برد. محاکم قضایی ایالات متحده نیز که زیر نظر وزارت دادگستری فعالیت می‌نمایند، ملزم به اعلام دارایی قضات و کارکنان از طریق سامانه‌ای به نشانی اینترنتی <https://fd.uscourts.gov> هستند.

بر مبنای قانون اخلاقیات در دولت^۹، اداره اخلاقیات دولتی ایالات متحده، مسئولیت ایجاد و نظارت بر برنامه اعلام دارایی و منافع مقامات در قوه مجریه را بر عهده دارد.

5- The Stop Trading on Congressional Knowledge Act
6- Integrity
7- Electronic Financial Disclosure (e-FD)
8- Financial Disclosure: Online Reporting
9- The Ethics in Government Act

۱- مدل اعلام دارایی صرف^۲

در مدل اعلام دارایی صرف که هم‌اکنون در برخی کشورها از جمله در نظام حقوقی ایران دنبال می‌شود، مقامات صرفاً ملزم به اعلام دارایی‌ها اعم از منقول و غیرمنقول هستند که به نام خود یا وابستگان آن‌ها است. در این مدل، هیچ الزامی به اعلام منافع مستقیم یا غیرمستقیم که از این دارایی‌ها به آن‌ها رسیده یا اموالی که به نام آن‌ها نیست اما منافع آن به ایشان تعلق می‌گیرد، نیستند.

۲- مدل اعلام دارایی و منافع^۳

در مدل اعلام دارایی و منافع که هم‌اکنون در سطح کشورهای توسعه یافته دنبال می‌شود، مقامات ملزم هستند علاوه بر اظهارنامه دارایی، اظهارنامه‌های منافع خود را نیز پر کنند. تفاوت این مدل با مدل قبلی در این است که اگر مقامی به منظور دور زدن قوانین، اموالی را به نام اشخاص غیر نموده باشد که الزام اعلام دارایی در مورد آن‌ها وجود ندارد اما منافع آن به مقام مزبور یا اشخاص وابسته به او که الزام اعلام دارایی در مورد آن‌ها وجود دارد، می‌رسد، در این صورت ملزم به اعلام می‌گردد.

نظام اعلام دارایی در فرانسه

نظام فعلی اعلام دارایی و منافع در فرانسه به موجب قانون شفافیت در حیات عمومی^۴ در سال ۲۰۱۳ میلادی آغاز شد که اجرای آن بانهادی موسوم به مقام عالی شفافیت در حیات عمومی است. در اکتبر ۲۰۱۳ میلادی، ۱۰ هزار نفر از مقامات عمومی مشمول قانون فوق‌الذکر مبادرت به اعلام دارایی و منافع خود نمودند که این میزان در اول ژانویه ۲۰۱۸ میلادی به ۱۵۸۰۰ مقام عمومی رسید.

شیوه اعلام دارایی و منافع به این صورت است که مقام مشمول باید ظرف دو ماه از تصدی یک سمت حاکمیتی یا عمومی، اقدام به ارائه دو خود اظهاری یعنی خود اظهاری دارایی و خود اظهاری منافع نماید. علاوه

2- Asset Disclosure System
3- Asset and Interest Disclosure System
4- Law on Transparency in Public Life

**یوبی اس به
ثروتمندان
آمریکایی کمک
می کرد نظام
مالیاتی را دور
بزنند.**

شرکت را به مراجع قانونی گزارش دادند. این دارو برای درمان بیماری آرتروز تولید شد، اما این شرکت مدعی بود که یک مسکن است و بر روی برچسب و تبلیغات بازرگانی آن نیز به همین نکته اشاره شده بود. تولید این دارو از سال ۲۰۰۵ توسط دولت آمریکا غیرمجاز دانسته شد و فایزرجبور شد تولید آن را متوقف کرده و تمامی داروهای تولیدی قبلی را نیز از بازار خارج کند.

شدت تخلفات فایزر در سال ۲۰۰۹ به حدی بود که پرونده های کیفری متعددی علیه این شرکت و مدیران آن در دادگستری آمریکا به جریان افتاد. در نهایت، فایزر در شهریور سال ۲۰۰۹ پذیرفت که به ازای مخومه شدن پرونده های مذکور جریمه ای ۲.۳ میلیارد دلاری به دولت آمریکا بپردازد. تیم افشاکننده این فساد نیز در مجموع ۱۰۲ میلیون دلار پاداش دریافت کردند.

بانک یوبی اس^۴

یکی دیگر از نمونه های جالب سوت زنی مربوط به سوئیس است. یکی از مدیران ارشد بانک «یوبی اس» سوئیس تخلف بزرگ این بانک را به مراجع قانونی گزارش داد. طبق این گزارش، یوبی اس به ثروتمندان آمریکایی کمک می کرد نظام مالیاتی را دور بزنند.

بعد از اثبات این موضوع، گزارشگر فساد به خاطر مشارکت در تخلف به ۲/۵ سال حبس محکوم شد اما بر اساس قانون این کشور به خاطر افشاگری اش از تخفیف های زیادی در مجازاتش بهره مند گردید و جالب تر اینکه حدود ۱۵ درصد از جریمه دریافت شده از بانک یعنی مبلغی معادل ۱۰۴ میلیون دلار به عنوان پاداش به این فرد داده شد.

شرکت فولکس واگن^۵

یکی از مشهورترین نمونه های سوت زنی در حوزه محیط زیست مربوط به شرکت خودروسازی فولکس واگن است. این شرکت برای مخفی کردن میزان آلودگی خودروهایش، در زمان تولید حسگرهای کنترل آلودگی، آن ها را دستکاری می کرد. شرکت فولکس واگن با دستکاری نرم افزارهای برخی مدل های خود سعی کرده بود، میزان آلودگی هوای آن ها را هشت برابر کاهش دهد. مهندسان فولکس واگن طوری این نرم افزارهای جاساز شده در خودروها را طراحی کردند که هنگام آزمایش های آلاینده، میزان دفع گازهای آلوده کننده هوای هشت برابر کمتر از حد واقعی نشان دهند.

طی دادخواست دادگاه فدرال، شرکت فولکس واگن برای اتهاماتی که شامل «توطئه برای فریب دادن ایالات متحده» در تخطی از قوانین هوای پاک، جلوگیری از عدالت با زمین بردن اسناد مربوط به این توطئه و همچنین ارائه ای اطلاعات نادرست در مورد برآورد انتشار آلاینده های دیزلی مربوط به ۵۹ هزار دستگاه خودرو که وارد ایالات متحده شده بود، به پرداخت ۲.۸ میلیارد دلار جریمه محکوم شد. همچنین این شرکت ۱.۴۵ میلیارد دلار دیگر نیز بابت تخلفات مرتکب شده در قبال سازمان حفاظت از محیط زیست، حفاظت مرزی و گمرک ایالات متحده باید پرداخت کند. ۵۰ میلیون دلار دیگر نیز جریمه ای مدنی برای تخلف در مورد قانون بهبود و اصلاح مؤسسات مالی، اجرای تعهد اعطای وام و ارائه ی خودروی کرایه ای برای مالکان خودروهای آسیب دیده بود.

«استوارت جو هانسون» که مدیر بخش محیط زیست و موتورهای دیزل این شرکت بود تخلف را به مراجع قانونی گزارش کرد. فولکس واگن پس از اعتراف به تقلب، به پرداخت ۴.۳ میلیارد دلار جریمه محکوم شد.

4- UBSAG
5- Volkswagen

کنترل های داخلی و مبارزه با فساد

❖ پیشگیری از فساد و برخورد با آن در هر سازمانی مستلزم وجود سازوکارهای مشخص در آن سازمان است. ساختار کنترل داخلی یکی از مهم ترین این سازوکارها است که در اغلب سازمان ها وجود دارد. به رغم وجود این سازوکار، همچنان شاهد وجود سطح بالایی از فساد در بسیاری از سازمان ها هستیم. در این گزارش که برگرفته از گزارش های مؤسسه حکمرانی بازل است، اهمیت نظام کنترل داخلی در سازمان و عوامل موفقیت در بهره گیری از آن معرفی شده است. به طور کلی، «کنترل های داخلی» به مجموعه ای از سیاست ها، رویه ها و اقدامات برای پیشگیری، شناسایی و پاسخ به مسائل، خطاها و بی نظمی ها در سازمان اشاره دارد. سیستم های کنترل داخلی علاوه بر اینکه در رسیدگی به رفتارهای فاسد بسیار مؤثر هستند، می توانند مشکلات دیگری را که بر کارایی و اثربخشی سازمان تأثیر می گذارند، مانند عملکرد ضعیف کارکنان یا عدم تحقق اهداف مهم سازمانی را نیز مورد توجه قرار دهند.

نظام کنترل داخلی، تنها برای کشف و رفع مشکلات نیستند بلکه شیوه خوبی برای نشان دادن این موضوع هستند که سازمان به درستی کار می کند. یک پرسش مهم این است که آیا نظام کنترل داخلی صرفاً

نوعی تشریفات اداری است؟ پاسخ این سؤال، منفی است. سیاست ها و رویه های مکتوب مانند مقررات و ضوابط رفتاری برای تعیین قواعد و انتقال ارزش های سازمان به ذی نفعان مهم است. نظام های کنترل داخلی که وظیفه کاهش ریسک فساد را دارند، در بهترین حالت هم بر رویه های رسمی و هم غیررسمی متکی هستند؛ چراکه فساد یک پدیده واقعی است و تنها با قوانین رسمی حل نخواهد شد. نظام کنترلی بسته به زمینه ای که سازمان در آن فعالیت می کند و اهداف آن سازمان، بسیار متفاوت می باشد. یک سازمان مجری قانون که مسئول بررسی جرایم در حوزه محیط زیست است، قوانین و شیوه های بسیار متفاوتی از یک کسب و کار تجاری خواهد داشت. از این روی می توان گفت، هیچ نوع قواعد ثابت و یکتایی برای توسعه نظام های کنترلی کارآمد وجود ندارد.

کنترل داخلی به مثابه بخشی از امور روزانه سازمان ها

سازمان های بزرگ یا پیچیده ممکن است واحدهای کنترل داخلی اختصاصی مانند اداره حسابرسی داخلی، دفتر امور

آموزش درستکاری به کودکان (بخش دوم)

مقدمه

آموزش نقش اساسی در پیشگیری از فساد دارد. حتی قوانین و مقررات روشن و نهادهایی که به خوبی طراحی شده باشند قادر به جلوگیری از فساد نیستند، مگر اینکه شهروندان فعالانه از دولت و نهادها، پاسخگویی بخواهند. نگرش‌ها و انتظارات شهروندان در ایجاد یک مدیریت دولتی پاسخگو بسیار مهم است. بنابراین، پرورش نگرش‌هایی که فساد را تحمل نمی‌کند، هسته اصلی کار سازمان شفافیت بین الملل (TI) است. آموزش اخلاق برای کودکان و نوجوانان می‌تواند به شکستن چرخه فساد کمک کند، زیرا آن‌ها رهبران بالقوه فردا خواهند بود.

این نوشتار بخش دوم از مجموعه تجربیات آموزش کودکان و نوجوانان است که عمدتاً از سوی سازمان‌های جامعه مدنی ارائه شده است. اگرچه رویکرد به این موضوع از زوایای مختلف، از جمله آموزش اخلاقی یا ارزشی، حقوق بشر و آموزش مدنی قابل بررسی است اما همه آن‌ها یک هدف مشترک دارند و آن هم تقویت نگرش و مطالبات کودکان و نوجوانان برای پاسخگویی و در نهایت، ایجاد اعتماد در دولت و بخش عمومی است.

بخش دوم: برزیل

مالیات شما کجا می‌رود؟ آموزش مالی برای شهروندان

آگاهی شهروندان برای جلوگیری از فساد و ائتلاف در امور مالی عمومی اهمیت زیادی دارد. برای ایجاد دانش عمومی در مورد مسائل مالی

مؤثر سیستم‌های کنترل داخلی اثرگذار هستند؛ **استقلال** افراد مسئول کنترل به ویژه در واحد کنترل داخلی. این استقلال شامل استقلال در ظاهر و استقلال در عمل است و به معنای طراحی نظامی است که از افراد گزارشگر، محافظت کند.

پشتیبانی از کارکنانی که مشغول اعمال کنترل هستند. این امر نیاز به روابط آشکاری دارد تا اطمینان حاصل شود که آن‌ها متوجه هستند چرا کنترل ارزشمند است و زمان و تلاش آن‌ها چقدر مؤثر است. تبعیت از کنترل‌های ساده‌ای مانند تغییر منظم رمز عبور دستگاه، زمانی افزایش می‌یابد که کارکنان منطق وجودی آن را درک کنند.

هزینه-فایده هم از نظر زمانی و هم از حیث مالی: اگر کنترل، گران، غیر ضروری و وقت‌گیر باشد (مانند پر کردن فرم‌های دارای جزئیات زیاد برای درخواست مقدار کمی پول نقد) مردم به سادگی آن را دور می‌زنند.

پیامدها باید واقعی بوده و به‌طور مداوم بررسی شوند؛ اگر نظام کنترل داخلی عمل فاسدی را فاش کند، مجرم باید به‌طور مناسب مجازات شود. انتقال صرف یک مقام دولتی فاسد از یک بخش به بخش دیگر، مانع از انجام تخلفات بیشتر نمی‌شود. پیامدها همیشه جریمه نیستند؛ به عنوان مثال، یک گزارش حسابرسی می‌تواند یک فرآیند اصلاح‌شده یا آموزش را برای رفع یک ضعف توصیه کند.

کانال‌های گزارش دهی معتبر برای کارمندان به منظور افزایش هشدارها در مورد چیزهایی که نادرست می‌دانند یا برای ارائه پیشنهادها جهت بهبود نحوه کار، کانال‌های گزارش دهی رسمی از یک جعبه پیشنهاد ساده تا نظام افشاگری بدون نام رادبرگید. چیزی که به همان اندازه مهم است توسعه «فرهنگ اظهار نظر» است که در آن کارکنان احساس کنند بدون ترس از عواقب آن، می‌توانند موضوعات یا پرسش‌های خود را مطرح کنند.

منبع:

<https://baselgovernance.org/publications/quick-guide-24-internal-controls-and-anti-corruption>

داخلی، بخش‌های انطباق، بخش‌های بازرسی یا موارد مشابه داشته باشند. برخی از نظام‌های کنترلی فراتر از مرزهای یک سازمان گسترش می‌یابند مانند مؤسسات مرجع کشوری همچون سازمان ملی حسابرسی، اداره امور پرسنلی در سطح دولتی، واحدهای خرید و پیمانکاری، واحدها یا دفاتر مستقل بازرسی کل. این سازمان‌ها اگرچه ممکن است به فرآیندهای غیررسمی نیز بپردازند اما معمولاً برابعد رسمی‌تر کنترل‌های داخلی تمرکز دارند.

واحدهای کنترل داخلی علاوه بر اطمینان از وجود سیاست‌ها، رویه‌ها، استانداردها و دستورالعمل‌های صحیح، در عمل به بررسی میزان انطباق با خط‌مشی‌ها نیز توجه می‌کنند. در بسیاری از سازمان‌هایی که به خوبی کار می‌کنند، بخش‌های حسابرسی داخلی دارای سطح بالایی از استقلال هستند و اغلب به شیوه مستقیم به بالاترین سطح مدیریت گزارش می‌دهند. آن‌ها همکاری نزدیکی نیز با بخش‌های کارگزینی و عملکرد دارند چراکه این بخش‌ها نگاه دقیقی به امور سازمانی داشته و در ارائه پیشنهادها صاحب مهارت‌اند.

اشتباه است که فکر کنیم که نظارت سازمانی صرفاً وظیفه بخش کنترل داخلی است، بلکه کاملاً برعکس، کنترل‌های داخلی باید بخشی جدایی‌ناپذیر از کار بوده و در عملکرد مؤثر سازمان‌ها، نقشی کمک‌کننده داشته باشند.

عوامل موفقیت کنترل‌های داخلی

سنجش تأثیر کنترل‌های داخلی در پیشگیری از فساد دشوار است. چگونه می‌توانید تخمین بزنید که نظارت بر کارت ساعت یا اعمال سیستم چرخش شغلی چقدر از تقلب جلوگیری کرده است؟ هیچ نظام کنترل داخلی نمی‌تواند اطمینان کامل از اثربخشی خود داشته باشد. چند «سبب گندیده» همیشه راهی برای دورزدن حتی بهترین سیستم کنترل‌های داخلی پیدا می‌کنند؛ یک یا چند مشکل به ظاهر بزرگ در یک سازمان به این معنی نیست که بیشتر کارکنان، درستکار نیستند. با این حال، عواملی وجود دارند که بر کارکرد

واحدهای کنترل داخلی علاوه بر اطمینان از وجود سیاست‌ها، رویه‌ها، استانداردها و دستورالعمل‌های صحیح، در عمل به بررسی میزان انطباق با خط‌مشی‌ها نیز توجه می‌کنند.

برای رسیدن به این نگرش، ایالت ساؤپائولو یک برنامه آموزش مالی را در آغاز دهه ۱۹۹۰ باهدف افزایش آگاهی دانش آموزان درمورد حقوق ووظایف خود در ارتباط با هزینه‌های عمومی و جمع‌آوری مالیات آغاز کرد. هدف این برنامه افزایش آگاهی درمورد اهمیت حفظ کالاهای عمومی و دارایی دولتی و اهمیت کنترل اجتماعی مخارج عمومی بود.

پروژه

برنامه آموزش مالی توسط تیمی متشکل از مقامات دولتی دبیرخانه آموزش و دبیرخانه خزانه‌داری ایالت ساؤپائولو (و مدرسه خزانه‌داری آن) اداره می‌شود. این برنامه یک تلاش بلندمدت است که هدف آن تغییر رفتار مردم است.

آموزش عمومی مردم

تاکنون بیش از ۳۵۰۰۰ نفر از مؤدیان مالیاتی، متخصصان حسابداری، وکلا و دانشجویان دانشگاه درمورد تعهدات مالی از طریق سمینارها و کنفرانس‌های ویدئویی آموزش دیده‌اند. مالیات‌دهندگان برای درک این موضوع آموزش دیده‌اند که اموال عمومی عمدتاً از طریق جمع‌آوری مالیات حاصل می‌شود. لذا هزینه‌های عمومی باید به خوبی توسط شهروندان کنترل و از فساد و اتلاف منابع اجتناب شود.

این آموزش در قالب‌های مختلف مانند سخنرانی، سمینار، کنفرانس ویدئویی، نمایشنامه تئاتر، فیلم، کتاب و مناظره ارائه می‌شود.

پیام‌های اصلی منتقل شده در این آموزش‌ها عبارت‌اند از:

- فضاهای عمومی و اموال دولتی متعلق به همه شهروندان است و آن‌ها فاقد مالکیت نیستند.
- مقامات دولتی نقش مهمی در کمک به شهروندان برای اعمال مؤثر حقوق و وظایف مدنی خود دارند.
- خدمات عمومی تنها در صورت اخذ مالیات قابل ارائه هستند و این موضوع درباره ساخت و سازها نیز مصداق دارد. پرداخت مالیات بخشی از وظایف شهروندی است.
- هزینه‌های عمومی باید بر اساس اولویت‌های معین و با کنترل اجتماعی انجام شود. جامعه

ظرفیت پرداخت مالیات محدودی دارد و باید از فساد و اتلاف منابع اجتناب شود.

در سال ۱۹۹۷، این پروژه، ویدئویی به نام رؤیای بتینهو^۱ را برای کودکان تولید کرد. در این ویدئو، پسر بچه‌ای در خواب جایی را می‌بیند که در آن بین کودکان فقیر، شیر توزیع می‌شود. در خواب او دو جادوگر وحشتناک وجود دارند یکی که مانع رسیدن علف به گاو می‌شود (جادوگر فرار مالیاتی و فساد) و دیگری که شیر گاو را نادرست توزیع می‌کند (جادوگر ضایعات و فساد). بچه‌ها معمولاً از ویدئو لذت می‌برند و اغلب انشاء یا نقاشی‌های زیبایی درباره ویدئو تولید می‌کنند که درک آن‌ها از پیام ارائه شده را نشان می‌دهد.

تربیت معلمان مدارس

معلمان برای استفاده از رؤیای بتینهو برای تدریس در کلاس آموزش دیده بودند. دو معلم از هر مدرسه برای شرکت در کارگاهی شامل یک نمایش ویدئویی و یک سخنرانی درمورد قوانین بودجه و قانون مسئولیت مالی دعوت شدند. علاوه بر این، مناظره‌ای بین مقامات دولتی دبیرخانه خزانه‌داری و شرکت‌کنندگان در جریان بود. به معلمان چندین کتاب و ویدئو داده شد تا فعالیت‌های آموزش مالی را در مدارس خود ترویج کنند. بین سال‌های ۱۹۹۹ و ۲۰۰۲ بیش از ۷۰ کارگاه آموزشی اجرا شد.

1- Betinho

برنامه بازدید: خزانه‌داری

از سال ۲۰۰۱، دبیرخانه خزانه‌داری، بازدیدهای گروهی از خزانه‌داری را برای معلمان، دانش‌آموزان، افراد مسن و دیگران سازماندهی می‌کند. مقامات دولتی همچنین از مدارس بازدید کرده‌اند تا با دانش‌آموزان و معلمان درباره امور مالی و شهروندی عمومی بحث کنند. دوبرنامه بازدید (به نام خزانه‌داری باز و خزانه‌داری به مدارس می‌آید) باهدف آشنایی شهروندان با عملیات خزانه‌داری و تسهیل درک عملی درباره نحوه اداره بودجه عمومی در حال اجرا هستند.

راه‌اندازی آموزش مالی در برنامه‌های درسی مدارس

آموزش مالی برای جوانان در صورتی مؤثرتر خواهد بود که بخشی از برنامه آموزشی مدرسه باشد. برای تطبیق آموزش مالی در برنامه‌های درسی مدارس عادی، مشارکت دبیرخانه آموزش ضروری است. بنابراین، همکاری بین دبیرخانه خزانه‌داری و مدرسه با دبیرخانه آموزش در این زمینه شکل گرفت. هدف از برنامه مشترک آن‌ها در حال حاضر، معرفی آموزش مالی به عنوان یک درس دائمی در تمام دروس در مدارس ابتدایی و متوسطه دولتی است. در حال حاضر، یک برنامه آزمایشی با ۵۱۸ مدرسه دولتی از ۹ شهر در داخل ایالت ساؤپولو در حال گسترش است.

معلمان مسئول هماهنگی آموزشی این ۵۱۸ مدرسه از طریق ویدئوکنفرانس‌ها و کارگاه‌های آموزشی، آموزش دیده‌اند. موضوعات آموزشی شامل: آموزش مالی و چشم‌انداز جدید برنامه درسی مدرسه، شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و مالی برزیل و ایالت ساؤپائولو و موضوعاتی همچون پول عمومی از کجایم آید و نحوه انجام مخارج عمومی می‌باشد.

معلمان دولتی آموزش دیده، مسئول انتشار مطالب و انجام آموزش‌های مالی به همکاران خود و تمامی دانش‌آموزان در مدارس خود هستند. در طول ترم، کنفرانس‌های ویدئویی برای نظارت بر فعالیت‌های در حال توسعه برگزار شده و در پایان سال نیز رویدادی برای به اشتراک‌گذاری تجربیات برگزار می‌شود.

طی سال‌های بعد این فعالیت‌ها به تمام مدارس دولتی ساؤپائولو گسترش خواهند یافت.

نتایج و توصیه‌ها

برای اندازه‌گیری تأثیر برنامه آموزش مالی، گزارش‌های معلمان و مقالات دانش‌آموزان که از سال ۱۹۹۵ نوشته شده، ارزیابی شده‌اند. خواندن این مطالب جالب است و درک معلمان و دانش‌آموزان از تعهدات مالی و سازوکار کنترل اجتماعی برای نظارت بر هزینه‌ها را نشان می‌دهد.

ارتباط خوب با رسانه‌ها بسیار مهم بوده است. دبیرخانه خزانه‌داری برنامه آموزش مالی را از طریق رسانه‌های محلی منتشر کرد که به طور کلی از این نوع فعالیت‌ها استقبال زیادی می‌کند.

ادغام دائمی آموزش‌های مالی در برنامه‌های آموزشی مدارس آسان نبوده است. در ابتدا، شیوه ناهماهنگ و پراکنده‌ای که در آن مدارس با بودجه عمومی و شهروندی برخورد می‌کردند، چالشی بود، زیرا این موضوع بخشی از یک برنامه درسی معمولی نبود. در نتیجه، بسیاری از معلمان، آموزش مالی را از وظایف دبیرخانه خزانه‌داری می‌دانستند. با این حال، با بلوغ مشارکت بین مدرسه، خزانه‌داری و دبیرخانه آموزش، این تصور در حال تغییر است.

یک تجربه به دست آمده این است که فعالیت‌های آموزش مالی نباید با دولت فعلی مرتبط باشد، زیرا این ممکن است مشکلاتی ایجاد کند. به عنوان مثال، این برنامه در سال ۱۹۹۵ توسط دولت جدید ایالت ساؤپائولو به حالت تعلیق درآمد، زیرا کتاب‌هایی که برای دانش‌آموزان ارسال می‌شد نشان دولت قبلی را داشتند.

در پایان می‌توان گفت همکاری بین خزانه‌داری و مؤسسات آموزشی دولتی تأثیر مثبتی بر آگاهی عمومی درمورد مسائل نظارت بر مالیات و هزینه دارد. شکی نیست که این آگاهی یک عنصر اساسی برای ساختن ملت دموکراتیک برزیل است.

منبع:

<https://www.transparency.org/en/publications/teaching-integrity-to-youth-examples-from-11-countries>

برای اندازه‌گیری تأثیر برنامه آموزش مالی، گزارش‌های معلمان و مقالات دانش‌آموزان که از سال ۱۹۹۵ نوشته شده، ارزیابی شده‌اند.

معرفی سازمان مشارکت دولت باز

مقدمه

در سال ۲۰۱۱، رهبران دولت‌ها و حامیان جامعه مدنی گرد هم آمدند تا یک مشارکت منحصربه‌فرد ایجاد کنند؛ شراکتی که این نیروهای قدرتمند را برای ترویج حکمرانی شفاف، مشارکتی، فراگیر و پاسخگو ترکیب می‌کند. مشارکت دولت باز شامل ۷۶ کشور و ۱۰۶ دولت محلی به نمایندگی بیش از دو میلیارد نفر و هزاران سازمان جامعه مدنی است.

چشم‌انداز

چشم‌انداز مشارکت دولت باز این است که دولت‌های بیشتری با هدف نهایی بهبود کیفیت سیاست‌ها و خدمات عمومی، شفاف‌تر و پاسخگوتر به شهروندان خود شوند. این امر مستلزم تغییر در رفتارها و فرهنگ برای تضمین گفت‌وگوی باز، فراگیر و صادقانه بین دولت‌ها، جامعه مدنی و شهروندان است.

چشم‌انداز برنامه سه‌ساله این سازمان آن است که طی سه سال، مشارکت دولت باز نتایج قابل اثباتی را در سطح اصلاحات فردی، کشورها، موضوعات و حمایت جهانی انجام دهد که ارزش دولت باز را نشان دهد و جایگزینی معتبر برای دولت بسته ارائه نماید.

مأموریت

سازمان مشارکت دولت باز یک بستر «پلتفرم» داخلی و بین‌المللی برای توانمندسازی

1- Open Government Partnership (OGP)

مردم اعم از مسئولان و شهروندان عادی که هدفشان اصلاح دولت‌های خود می‌باشد، فراهم می‌کند. در داخل کشور، مشارکت دولت باز می‌تواند از اصلاح‌گران برای طراحی، اجرا و نظارت بر اقدامات مشخص برای بازتر کردن و پاسخگویی بیشتر دولت به شهروندان حمایت کند. در سطح بین‌المللی، مشارکت دولت باز می‌تواند با تشویق افراد پیشرو برای رهبری سیاسی در دولت باز، بسیج شبکه‌هایی برای یادگیری همتایان، ایجاد ائتلاف‌ها در اطراف حوزه‌های مختلف سیاست دولت باز و ایجاد فضایی برای به اشتراک گذاشتن اصلاحات مؤثر و ناکارآمد از آن‌ها حمایت کند.

نگاهی کوتاه به سازمان مشارکت دولت باز از منظر اعداد و ارقام

برای درک بهتر برنامه سه‌ساله این سازمان، مهم است که بدانیم مشارکت دولت باز امروز در کجا قرار دارد. تحولات این سازمان از سال ۲۰۱۱ تا سال ۲۰۱۹ روشن است:

- از ۸ کشور مؤسس به ۷۸ کشور افزایش یافته است.
- بیش از ۳۰۰۰ سازمان جامعه مدنی در کشورهای خود مشارکت داشته‌اند.
- بیش از ۴۰۰۰ تعهد انجام شده است که ۶۶ درصد از تعهدات در زمینه برنامه‌های عملیاتی بوده است.

- واحد سازوکار گزارش‌دهی مستقل^۲ بیش از ۳۵۰ گزارش برای تشویق پاسخگویی و یادگیری منتشر کرده است.
- برگزاری شش اجلاس جهانی با مشارکت سیاسی در سطح بالا، از جمله ۷۸ وزیر و مقامات عالی‌رتبه به میزبانی کشور کانادا در سال ۲۰۱۹ برگزار شده است.

رویکردهای راهبردی

پنج رویکرد راهبردی مکمل وجود دارد که از طریق آن‌ها شرکت‌کنندگان مشارکت دولت باز می‌توانند نتایج جمعی را پیش ببرند:

- بستر (پلتفرم) جهانی مشارکت دولت باز از اصلاح‌گران برای پیشبرد دولت باز در زمینه‌های محلی، ملی و منطقه‌ای پشتیبانی می‌کند.
- تعهدات مشارکت دولت باز نتایجی را برای شهروندان به ارمغان می‌آورد.
- کشورهای مشارکت دولت باز تبدیل به الگوهای روشنی می‌شوند.
- حوزه موضوعات سیاسی، جاه‌طلبی و کار عملیاتی بیشتری را می‌طلبد.
- از اقدامات کشورها در راستای رویکرد جهانی مشارکت دولت باز حمایت می‌شود.

منبع:

<https://www.opengovpartnership.org/about/>

2- independent reporting mechanism (IRM)

اهداف و اصول نظام گزارشگری داخلی

اهداف و اصول نظام گزارشگری داخلی وجود سازوکار داخلی برای دریافت شکایات و گزارش‌های کارکنان، از جمله ضروریات هر سازمانی است. بدون وجود این سازوکار، مدیران ارتباط خود با سطوح پایین را از دست داده و به تدریج کارایی و اثربخشی سازمان از بین می‌رود. با توجه به اهمیت این موضوع در گزارش حاضر که برگرفته از مجموعه گزارش‌های سازمان شفافیت بین‌الملل است ضمن تبیین اهمیت وجود نظام گزارشگری داخلی، اهداف و اصولی که باید در این خصوص مورد توجه قرار گیرد، ارائه شده است. گزارشگری به معنای افشای اطلاعات درباره تخلفات به افراد و نهادهایی است که در برخورد با آن نقش دارند. سازمان‌هایی که افشاگری درباره آن‌ها اتفاق می‌افتد خود بهترین مکان برای رسیدگی به تخلفات رخ داده هستند و در عمل نیز اغلب گزارشگران ابتدا این تخلفات را به سازمان‌های خود گزارش می‌دهند. لذا ضرورت دارد که سازمان‌ها چه دولتی و چه خصوصی سازوکارهای امن و مؤثری برای دریافت و رسیدگی به گزارش‌های افشاگران و نیز تقویت حمایت از گزارشگران اتخاذ نمایند. از این رو است که قوانین متعدد ملی سازمان‌ها را ملزم به اجرای نظام گزارشگری داخلی می‌کنند.

با این حال سازمان‌ها نباید نظام گزارشگری داخلی را تنها به عنوان یک تعهد قانونی در نظر بگیرند. نتایج بالقوه خطرناک رفتار غیرقانونی یا غیراخلاقی در نهادهای تجاری و عمومی در موارد متعددی نشانگر تأثیر بالای این نتایج است. نظام‌های گزارشگری داخلی مؤثر به سازمان‌ها کمک کرده‌اند تا از پیامدهایی همچون تخریب محیط زیست برای نسل بعدی و اثرات آن بر کسب و کار اجتناب نمایند.

نظام گزارشگری داخلی مؤثر به محافظت از سازمان‌ها در برابر تأثیرات سوء رفتار از جمله

مسئولیت قانونی و آسیب مداوم به اعتبار و ضررهای مالی، کمک می‌کند. نظام گزارشگری داخلی با فراهم کردن شرایط برای اظهار نظر کارکنان و سایر ذی‌نفعان در خصوص رفتارهای غیراخلاقی یا غیرقانونی، باعث ترویج فرهنگ اعتماد، شفافیت و مسئولیت‌پذیری می‌شود.

سازمان شفافیت بین‌الملل به منظور حمایت از اجرای مؤثر نظام گزارشگری داخلی توسط سازمان‌ها، اصولی را در خصوص نظام گزارشگری داخلی برای سازمان‌های دولتی و خصوصی ارائه کرده است. این اصول برای سازمان‌های واقع در بخش خصوصی، بخش دولتی و بخش‌های ثالث و تمامی حوزه‌های صلاحیتی از جمله سازمان‌های بین‌المللی همچون سازمان ملل متحد قابل اجراست.

از آنجایی که اصول بهترین اقدام نظام گزارشگری داخلی حداقل با استانداردهای تعیین شده در دستورالعمل اتحادیه اروپا در مورد حفاظت از افشاگران مطابقت دارد، سازمان‌هایی که در اتحادیه اروپا فعالیت می‌کنند می‌توانند برای انجام تعهدات خود تحت قوانین اتحادیه اروپا از آن استفاده کنند. این اصول همچنین دستورالعمل‌های نظام مدیریت افشاگری سازمان بین‌المللی استاندارد (ISO) را در نظر می‌گیرد.

چه کسانی موظف به اجرای سیستم گزارشگری داخلی هستند؟

بهترین روش حکم می‌کند که همه سازمان‌های دولتی و خصوصی یک سیستم گزارشگری داخلی داشته باشند. همه سازمان‌ها باید از افشاگران در برابر رفتار زیان‌آور محافظت کنند از جمله:

- تمامی سازمان‌های دولتی

نظام گزارشگری داخلی با فراهم کردن شرایط برای اظهار نظر کارکنان و سایر ذی نفعان در خصوص رفتارهای غیر اخلاقی یا غیر قانونی، باعث ترویج فرهنگ اعتماد، شفافیت و مسئولیت پذیری می شود.

همه نهاد های دولتی در تمامی سطوح محلی، منطقه ای، ملی یا بین المللی، بدون استثنا و بدون توجه به اندازه سازمان، باید نظام گزارشگری داخلی را پیاده سازی کنند (البته به روش هایی متناسب با اندازه خود).

• اغلب سازمان های خصوصی همه سازمان های خصوصی متوسط و بزرگ (با ۵۰ کارمند یا بیشتر) و نیز تمامی نهاد های خدمات مالی، صرف نظر از اندازه، باید نظام گزارشگری داخلی را پیاده سازی کنند.

• سازمان های بین المللی سازمان های بین المللی مانند سازمان ملل متحد از حفاظت از سلامت عمومی و ارتقای صلح و امنیت گرفته تا حمایت از حقوق بشر، مأموریت حیاتی و منابع گسترده ای برای مقابله با چالش های جهانی دارند. ضرورت دارد که همه سازمان های بین المللی سازوکار های پاسخگویی قوی از جمله نظام گزارشگری داخلی مؤثر داشته باشند تا فساد، کلاهبرداری و سایر انواع سوء استفاده از قدرت، شناسایی، مجازات و مورد پیشگیری قرار گیرد.

اهداف نظام گزارشگری داخلی

یک نظام گزارشگری داخلی در هر سازمانی چندین هدف دارد.

- به کارکنان و سایر ذی نفعان این امکان را فراهم نماید تا در مورد تخلفات اظهار نظر کنند.

• شناسایی و تصحیح زودهنگام تخلفات انجام شده در داخل سازمان، توسط یا برای سازمان را امکان پذیر نماید.

• از خسارات به سازمان، از جمله مسئولیت قانونی، خسارات مالی و آسیب جدی به آبروی سازمان که منجر به کاهش اعتماد عمومی می شود جلوگیری نموده یا آن را به حداقل برساند.

• از آسیب به منافع عمومی از جمله بهداشت عمومی، حقوق بشر و محیط زیست جلوگیری کرده و آن را به حداقل برساند.

• از افشاگران و اشخاص ثالث در معرض رفتار مضر محافظت کند.

• سازمان را قادر به یادگیری و اصلاح نماید.

• فرهنگ سازمانی اعتماد، شفافیت و مسئولیت پذیری را که پیشگیری کننده از تخلف است، تقویت کند.

به منظور تحقق این اهداف و برای بهره مندی سازمان ها از نظام گزارشگری داخلی، آن ها باید به طور واقعی اثربخش باشند. تجربه نشان داده است که برای دستیابی به این هدف، نظام گزارشگری داخلی باید از استانداردهایی پیروی کند که در جعبه ابزار جدید شفافیت بین الملل با عنوان نظام های گزارشگری داخلی، بهترین اصول عمل برای سازمان های دولتی و خصوصی توضیح داده شده است.

اصول کلیدی نظام های گزارشگری داخلی

تمامی سازمان های دولتی و خصوصی باید دارای نظامی از گزارشگری داخلی باشند که در حوزه های زیر، این اصول کلیدی را دنبال کند:

قلمرو

۱. نظام های گزارشگری داخلی باید گزارش های مربوط به هر نوع تخلف (هرگونه فعل یا ترک فعل که غیرقانونی، فریب یا منجر به آسیب می شود) که در سازمان، توسط سازمان یا برای سازمان انجام شده را دریافت نماید.

۲. نظام های گزارشگری داخلی باید گزارش هایی را از هر شخصی که در زمینه فعالیت های مرتبط با کار خود ممکن است اطلاعاتی درباره تخلفات انجام شده در سازمان، توسط یا برای سازمان به دست آورد، دریافت نماید.

۳. سازمان ها باید از افشاگران و همچنین اشخاص ثالث در معرض رفتار زیان آور محافظت کنند.

نقش ها و مسئولیت ها

۱. مدیران ارشد سازمان، مسئول و پاسخگویی اجرای مؤثر نظام گزارشگری داخلی هستند. آن ها باید تعهد خود را نشان دهند و یک «لحن شفاف از بالا» در حمایت از اظهار نظر و استماع نظرات مربوط به تخلفات ارائه کنند.

۲. سازمان ها باید یک فرد یا بخش بی طرف

را به عنوان مسئول نظام گزارشگری داخلی تعیین کنند. این شخص یا بخش باید از تعارض منافع، بری بوده و دارای استقلال، اختیارات و منابع کافی و نیز شرایط مربوط باشد.

اطلاعات و ارتباطات

۱. اطلاعات مربوط به نظام گزارشگری داخلی سازمان باید از طریق طیف گسترده ای از رسانه ها و کانال ها قابل مشاهده و دسترسی باشد. همه ذی نفعان مرتبط از جمله همه افشاگران بالقوه و افراد ذینفع، باید به اطلاعات مربوط در مورد نظام گزارشگری داخلی دسترسی داشته باشند و آن را دریافت کنند.

۲. سازمان ها باید هر سال به صورت عمومی در مورد تعهد خود به فرهنگ «اظهار نظر و گوش کردن» و اجرای نظام گزارشگری داخلی خود گزارش دهند.

رویه ها

۱. نظام های گزارشگری داخلی باید شامل کانال های گزارش دهی متعدد، ایمن و به راحتی قابل دسترس باشند و امکان گزارش کتبی و شفاهی را فراهم کنند.

۲. نظام های گزارشگری داخلی باید پیگیری مستمر (دقیق، به موقع، منصفانه و بی طرفانه) همه گزارش های دریافتی را تضمین کنند تا مشخص شود آیا تخلف رخ داده است یا خیر، برای بررسی تخلف تأیید شده و اصلاح هرگونه مشکل

سیستمی شناسایی شده. پیگیری گزارش باید شامل مشارکت معنادار افشاگر باشد.

۳. گزارشگران به عنوان ذی نفعان آگاه و علاقه مند باید از تمامی فرآیند مطلع باشند و فرصت های معناداری برای ارائه اطلاعات جهت پیگیری گزارش خود داشته باشند.

۴. گزارش های دریافتی، اقدامات انجام شده به عنوان پیگیری و یافته ها و نتیجه پیگیری و همچنین ارتباط با افشاگر و شخص مربوط باید به اندازه کافی مستند شده و مطابق با الزامات محرمانه بودن و حفاظت از داده ها به شکل قابل بازبینی و ممیزی نگهداری شود.

حمایت و محافظت از گزارشگران

۱. هویت گزارشگر و هرگونه اطلاعات هویتی وی (اطلاعاتی که ممکن است به طور مستقیم یا غیرمستقیم هویت افشاگر از آن استنتاج شود) و فراتر از آن اشخاصی که صلاحیت دریافت یا پیگیری گزارش ها را دارند، نباید بدون رضایت صریح گزارشگر، افشا شود.

۲. سازمان ها باید گزارش های ناشناس را بپذیرند و پیگیری کنند و از افشاگران ناشناس محافظت نمایند.

۳. سازمان ها باید هرگونه رفتار آسیب زنده (هرگونه فعل یا ترک فعل تهدیدی، توصیه شده یا واقعی، مستقیم یا غیرمستقیم که باعث ایجاد آسیب می شود یا ممکن است باعث آسیب شود) مرتبط با افشاگری

و هرگونه تداخل با افشاگری را ممنوع کنند.

۴. سازمان ها باید گام های معقولی برای جلوگیری از رفتار مضر بردارند و اطمینان حاصل کنند که افراد و نهادهایی که تحت کنترل آن ها هستند یا برای آن ها کار می کنند از رفتار مضر خودداری می نمایند.

۵. نظام های گزارشگری داخلی باید سازوکار های قابل اجرا، شفاف و به موقع را برای (۱) دریافت و پیگیری شکایات مربوط به رفتار مضر، مداخله و نقض محرمانگی، (۲) مجازات مرتکبین، و (۳) تضمین جبران کامل خسارت به افشاگران آسیب دیده و سایر افراد محافظت شده از طریق اقدامات جبرانی و جبران خسارت را فراهم کنند.

۶. سازمان ها باید از افشاگران حمایت نموده تا از آسیب به سلامت یا شغل آن ها جلوگیری شود.

حمایت از افراد مرتبط

۱. سازمان ها باید از هویت و حقوق افراد مربوط محافظت کنند از جمله از طریق اعمال مجازات مؤثر، متناسب و بازدارنده برای افرادی که آگاهانه اطلاعات نادرست را گزارش می نمایند.

پایش و بازبینی مستمر

۱. نظام های گزارشگری داخلی باید حداقل به صورت سالیانه به طور رسمی مورد بازبینی قرار گیرند و بر این اساس اصلاحاتی انجام شود تا اثربخشی بهبود یابد و از به روز بودن سیستم ها و مطابقت آن ها با قوانین و بهترین عملکرد اطمینان حاصل شود.

دخالت دولت است. از آن زمان روند رو به رشدی وجود داشته است که منجر به تعهد فعال دولت برای ایجاد سیاست و زیرساخت‌هایی شده است که اجازه می‌دهد آزادی بیان به یک حق اجتماعی اساسی تبدیل شود.

فصل پنجم به کشور هلند پرداخته است. تا چند سال پیش، هلند به عنوان کشوری پیشرو از نظر شفافیت و دسترسی به اطلاعات دولتی شناخته می‌شد. قانون اطلاعات دولتی (دسترسی عمومی) در سال ۱۹۸۰ لازم‌الاجرا شد. از آن زمان، بسیاری از کشورها قوانین آزادی اطلاعات را معرفی کرده‌اند اما تدریجاً در مورد اینکه قوانین فعلی این کشور نیازهای امروزی را با توجه به شفافیت و دسترسی به اطلاعات برآورده می‌کند یا نه، وجود دارد و می‌توان گفت که هلند در مقایسه با سایر کشورهایی که اخیراً قانون آزادی اطلاعات را معرفی کرده‌اند، اندکی عقب افتاده است.

کتاب در فصول ششم تا نهم به بررسی موضوع آزادی اطلاعات در کشورهای آلمان، ایتالیا، اسلوانی، کرواسی، مجارستان، رومانی، چک و صربستان نیز پرداخته است.

فصل شانزدهم مربوط به نظام‌های حقوقی از دیدگاه طرفین، آیین دادرسی و استثنائات دسترسی آزاد به اطلاعات و جمع‌بندی ویژگی‌های اصلی از منظر تطبیقی است.

فصل نهمی کتاب حمایت‌های قانونی از حق دسترسی آزاد به اطلاعات را مورد بحث قرار داده است و بیان می‌دارد که هیچ‌چیزی به طور کامل تضمین نمی‌شود مگر اینکه حمایت قانونی ارائه شود. باید حق تجدید نظر به دادگاه یا یک نهاد مستقل که بتواند تصمیمات نهایی الزام‌آور صادر کند، داده شود و یک روند تجدید نظر تنظیم شده وجود داشته باشد. این امر توسط بسیاری از سازمان‌های بین‌المللی، مانند سازمان ملل متحد و شورای اروپا، یا براساس منشورهای منطقه‌ای، تأیید شده است. از این نظر، راه حل‌های حقوقی باید در محدوده حق مورد نظر، مؤثر باشد.

نمایه ملی و در سطح اتحادیه اروپا در مورد اینکه مفاد قانونی FOIA واقعاً چقدر مؤثر هستند، ارائه می‌دهد.

فصل اول این کتاب که در واقع مقدمه‌ای بر مباحث کتاب است به این موضوع می‌پردازد که شفافیت و آزادی اطلاعات موضوعی است که بیشتر مردم فکر می‌کنند درباره آن اطلاع کافی دارند، اما در واقعیت، شفافیت جنبه‌های متعددی دارد که نمی‌توان آن‌ها را به این راحتی اندازه‌گیری کرد. نوشته‌های زیادی وجود دارد که نحوه تنظیم دسترسی به اطلاعات عمومی را توضیح می‌دهند، اما تعداد اندکی در مورد نحوه عمل دسترسی آزاد به اطلاعات تحقیق می‌کنند.

فصل دوم با عنوان «آزادی اطلاعات در اتحادیه اروپا: چالش‌های قانونی و شیوه‌های نهاد‌های اتحادیه اروپا» به موضوع دسترسی به اسناد و به طور گسترده تر شفافیت در سطح نهاد‌های جامعه، در چارچوب انتقادات فزاینده در مورد ماهیت مبهم آن‌ها می‌پردازد. ابتدا به بررسی تأثیر متقابل بازیگران و مقرراتی می‌پردازد که این زمینه را شکل می‌دهند؛ سپس رویه قضایی دیوان دادگستری اتحادیه اروپا (CJEU) و آمبودزمان اروپا در زمینه استثنائات دسترسی آزاد را مورد بررسی قرار می‌دهد. استثنائات شاید چالش برانگیزترین جنبه دسترسی را نشان می‌دهند، زیرا نهاد‌های اتحادیه اروپا در بسیاری از زمینه‌ها از اختیارات گسترده‌ای برخوردار هستند که باید با حق شهروندان اتحادیه اروپا در دانستن آن متعادل شود. این فصل شامل تعداد قابل توجهی آمار و داده‌های ثانویه است که توسط نویسندگان از گزارش‌های مختلف نهاد‌های اتحادیه اروپا گردآوری شده و عملکرد این مؤسسات را در زمینه اعطای دسترسی به اسناد نشان می‌دهد.

فصل سوم، آزادی اطلاعات در فرانسه در قوانین و در عمل را مورد بحث قرار داده است. در فرانسه، قانون آزادی اطلاعات (FOI) در سال ۱۹۷۸ به هر فرد این حق را داد که اسنادی را که توسط یک اداره در چارچوب مأموریت خدمات عمومی آن اداره است، بدون در نظر گرفتن شکل یا وسیله آن‌ها، به دست آورد. این یک تحول بزرگ بود که سنت رازداری اداری را شکست و به دنبال بهبود روابط بین دولت فرانسه و شهروندانش بود.

قانون FOI فرانسه با هدف یافتن توازن بین حق دسترسی به اطلاعات عمومی (یک الزام دموکراتیک و پیش‌نیاز برای اعمال حقوق اساسی) و سایر منافع متضاد (حریم خصوصی، رقابت، نظم و امنیت عمومی) است. این تعادل تحت تأثیر تحولات فناوری و کالایی شدن روزافزون اطلاعات عمومی دائماً تغییر شکل می‌دهد.

فصل چهارم، دسترسی به اطلاعات در کشور بلژیک را مورد بررسی قرار داده است. قبل از جنگ جهانی دوم، آزادی بیان و آزادی مطبوعات در بلژیک عمدتاً از این منظر دیده می‌شد که حق مطبوعات برای ارائه اطلاعات بدون

The Laws of Transparency in Action A European Perspective

معرفی کتاب

❖ این کتاب به بررسی موضوع دسترسی آزاد به اطلاعات به عنوان بخشی از اصول باز بودن و شفافیت می‌پردازد. دسترسی آزاد به اطلاعات عمومی به یکی از بحث‌انگیزترین جنبه‌های دولت و مدیریت عمومی معاصر تبدیل شده است. بسیاری از کشورهای اروپایی قوانین آزادی اطلاعات (FOIA) را به خوبی تثبیت کرده‌اند، در حالی که برخی دیگر اخیراً آن‌ها را به تصویب نموده‌اند. مشکلاتی که در اجرای FOIA پیش می‌آید به دلیل زمینه‌های مختلف قانونی و نهادی کشورها متفاوت است. با این وجود، الگوهای بهترین شیوه‌ها و عملکرد نادرست قابل مقایسه هستند. این کتاب از منظر مقایسه‌ای و تجربی، چالش‌های اصلی مربوط را تحلیل می‌کند. در حالی که ادبیات موجود بر مفاد قانونی تمرکز دارد، این کتاب بینش‌های عملی را از طریق ۱۳

قوانین شفافیت در عمل: یک دیدگاه اروپایی

نویسندگان: داسیان سی دراگوس،
پولونسا کواچ و آلبرت سی ماریسی

انتشارات: پالگریومک میلان

سال انتشار: ۲۰۱۹

1-PalgraveMacmillan

“Anti-corruption Efforts”

A Journal for the Worldwide Fight
against Corruption
General Inspection Organization

(Tehran, Islamic Republic of Iran)
The centre of Education and Research
Email: bazrasi.research@136.ir